MARTÍN MARTÍN

ĢENERĀLADVOKĀTES VERICAS TRSTENJAKAS [*VERICA TRSTENJAK*] SECINĀJUMI,

sniegti 2009. gada 7. maijā [1]

Satura rādītājs

I — Ievads . . . . . I - 11942

II — Atbilstošās tiesību normas . . . . . I - 11943

A — Kopienu tiesības . . . . . I - 11943

1) EK līgums . . . . . I - 11943

2) Direktīva 85/577 . . . . . I - 11944

B — Eiropas Savienības Pamattiesību harta . . . . . I - 11946

C — Valsts tiesības . . . . . I - 11947

III — Fakti, tiesvedība pamata lietā un prejudiciālais jautājums . . . . . I - 11948

IV — Tiesvedība Tiesā . . . . . I - 11949

V — Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 11950

VI — Ģenerāladvokātes vērtējums . . . . . I - 11954

A — Ievads . . . . . I - 11954

B — Prejudiciālā jautājuma izvērtēšana . . . . . I - 11955

1) Ievada piezīmes par prejudiciālo jautājumu . . . . . I - 11955

a) Kopienu tiesības, kuru interpretāciju lūdz iesniedzējtiesa . . . . . I - 11955

b) Ar prejudiciālo jautājumu izvirzītās problēmas . . . . . I - 11957

2) Vai līguma relatīva spēkā neesamība ir adekvāts pasākums Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē? . . . . . I - 11958

1 — Oriģinālvaloda — slovēņu.

3) Vispārīgais noteikums: Kopienu tiesībās nav vispārēja pienākuma veikt izvērtēšanu pēc tiesas ierosmes . . . . . I - 11962

4) Izņēmums no vispārējā noteikuma: judikatūra par Direktīvu 93/13 un Direktīvu 87/102 . . . . . I - 11963

a) Judikatūra par Direktīvu 93/13 . . . . . I - 11963

b) Ar Direktīvu 87/102 saistītā judikatūra . . . . . I - 11965

5) Ar Direktīvu 93/13 un Direktīvu 87/102 saistītās judikatūras pārņemšana šajā lietā . . . . . I - 11965

6) Valsts tiesas tiesības vai pienākums rīkoties *ex officio*? . . . . . I - 11973

C — Secinājums . . . . . I - 11974

VII — Secinājumi . . . . . I - 11975

I — Ievads

1. Šajā lietā jautājums ir par to, vai valsts tiesa pati pēc savas ierosmes var rīkoties un konstatēt līguma, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām, spēkā neesamību, jo patērētājs nebija informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, lai arī šajā gadījumā piemērojamās valsts tiesības neatļauj patērētājam rīkoties pēc savas ierosmes, bet saskaņā ar šīm tiesībām informāciju nesaņēmušajam patērētājam pašam ir jālūdz atzīt līgumu par spēkā neesošu. Šī lieta ir par to, kā interpretēt Līguma tiesību normas par patērētāju tiesību aizsardzību un Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvas 85/577/EEK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām [2] (turpmāk tekstā — "Direktīva 85/577"), 4. panta trešo daļu, saskaņā ar kuru dalībvalstis nodrošina, lai to valstu tiesību aktos būtu paredzēti attiecīgi patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi tajos gadījumos, kad patērētāji nav informēti par savām tiesībām atteikties no līguma.

2. Attiecībā uz līgumiem, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, patērētāju tiesību aizsardzībā noteicošais ir ne vien tas, ka viņiem ir tiesības atteikties no šāda līguma, bet arī tas, ka viņi ir pienācīgi informēti par savām tiesībām un ka tiek nodrošināta atbilstošu un

2 — OV L 372, 31.12.1985., 31. lpp.

efektīvu pasākumu veikšana, ja šī informācija patērētājiem nav sniegta. Patērētājs, noslēdzot šādu līgumu, ne vienmēr var objektīvi izvērtēt visas sekas, kādas šādam līgumam būs attiecībā uz viņu. Tā kā līgumā patērētājs ir vājākā puse, šajā lietā ir jāizvērtē, vai efektīvas patērētāju tiesību aizsardzības nolūkā valsts tiesai strīdos, kuros ir runa par šādiem līgumiem, pašai pēc savas ierosmes ir jānodrošina patērētāju tiesību ievērošana.

(t) atbalstīt patērētāju tiesību aizsardzību;

[..].”

II — Atbilstošās tiesību normas

4. EKL 95. pantā ir paredzēts:

A — *Kopienu tiesības*

“[..]

1) EK līgums

3. EKL 3. pantā ir noteikts:

3. Šā panta 1. punktā paredzētajos priekšlikumos, kas attiecas uz veselības aizsardzību, drošību, vides aizsardzību un patērētāju tiesību aizsardzību, Komisija par galveno uzskata augstu aizsardzības līmeni, īpašu uzmanību pievēršot visiem atklājumiem, kas pamatojas uz zinātnes faktiem. Saskaņā ar attiecīgām pilnvarām arī Eiropas Parlaments un Padome tiecas sasniegt šo mērķi.

“1. Lai sasniegtu 2. pantā izvirzītos mērķus, Kopienas darbība saskaņā ar šajā Līgumā ietverto grafiku paredz:

[..]

[..]”

5. Saskaņā ar EKL 153. pantu:

"1. Lai veicinātu patērētāju ieinteresētību un nodrošinātu augstu līmeni patērētāju tiesību aizsardzībā, Kopiena veicina patērētāju veselības, drošības un ekonomisko interešu aizsardzību, kā arī atbalsta viņu tiesības gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu savas intereses.

2. Patērētāju tiesību aizsardzības prasības ņem vērā, nosakot un īstenojot pārējo Kopienas politiku un darbības.

3. Kopiena sekmē 1. punktā minēto mērķu sasniegšanu, veicot:

a) pasākumus, kas atbilstīgi 95. pantam paredzēti sakarā ar iekšējā tirgus izveidi;

b) pasākumus, kas atbalsta un papildina dalībvalstu politiku un nodrošina tās pārraudzību.

4. Padome saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, paredz 3. punkta b) apakšpunktā minētos pasākumus.

5. Pasākumi, ko paredz saskaņā ar 4. punktu, neliedz dalībvalstīm atstāt spēkā vai ieviest stingrākus aizsargpasākumus. Šādiem pasākumiem ir jābūt saderīgiem ar šo Līgumu. Šos pasākumus dara zināmus Komisijai."

2) Direktīva 85/577

6. Saskaņā ar Direktīvas 85/577 ceturto, piekto un sesto apsvērumu:

"tā kā ārpus tirgotāja uzņēmuma telpām noslēgto līgumu īpatnība ir tāda, ka parasti tirgotājs pats uzsāk līguma apspriešanu, kam patērētājs nav gatavs vai ko tas negaida; tā kā patērētājam bieži nav iespējas salīdzināt piedāvājuma kvalitāti un cenu ar citiem

piedāvājumiem; tā kā šis pārsteiguma faktors pārsvarā pastāv ne vien tirdzniecības aģentu slēgtajos līgumos, bet arī citu formu līgumos, kas noslēgti ar tirgotāju ārpus tā uzņēmuma telpām;

tā kā jānodrošina patērētājam atteikuma tiesības [3] vismaz septiņas dienas, lai dotu viņam iespēju izvērtēt saistības, kas izriet no līguma;

tā kā jāveic attiecīgi pasākumi, lai patērētājs rakstiski būtu informēts par šo pārdomu laiku."

3 — Saistībā ar jēdzieniem "izbeigšana" un "atteikšanās" jānorāda, ka Direktīvā 85/577 ir izmantoti divi jēdzieni, proti, 4. panta pirmajā daļā, kurā runa ir par patērētāja "atteikuma tiesībām" ("droit de résilier", "*Widerrufsrecht*", "*right of cancellation*", "*derecho de rescisión/a rescindir*"), savukārt 5. panta 1. punktā ir paredzēts, ka patērētājam "ir tiesības [..] atteikties no darījuma saistībām" ("*droit de renoncer aux effets de son engagement*", "das Recht, von der eingegangenen Verpflichtung zurückzutreten", "*right to renounce the effects of his undertaking*", "*derecho de renunciar a los efectos de su compromiso*"). Attiecībā uz Direktīvas 85/577 vācu valodas versiju jāatzīmē, ka tās ceturtajā apsvērumā ir izmantots tāds pats jēdziens kā 5. panta 1. punktā ("das Recht, [..] zurückzutreten"). Jēdzienu "izbeigšana" un "atteikšanās" salīdzinošā analīze pārsniedz šo secinājumu analīzes robežas, jo šo jēdzienu juridiskās sekas ir noteiktas valsts tiesībās; vienīgi norādīšu, ka es šajos secinājumos neizmantošu abus jēdzienus, bet gan tikai jēdzienu "atteikšanās no līguma".

7. Direktīvas 85/577 1. panta 1. punktā ir noteikts:

"Šī direktīva attiecas uz līgumiem, saskaņā ar kuriem tirgotājs patērētājam piegādā preces vai sniedz pakalpojumus un kurus noslēdz:

[..]

— tirgotāja veikta apmeklējuma laikā:

(i) patērētāja mājās vai cita patērētāja mājās;

[..]

ja apmeklējums nenotiek pēc patērētāja izteikta pieprasījuma."

8. Saskaņā ar Direktīvas 85/577 4. pantu:

“Darījumos, uz kuriem attiecas 1. pants, tirgotājiem ir jādod patērētājiem rakstveida paziņojums par to atteikuma tiesībām 5. pantā noteiktajā laikā, paziņojumā norādot tās personas vārdu un adresi, pret kuru šādas tiesības var izmantot. Šādu paziņojumu datē un tajā norāda ziņas, pēc kurām var identificēt līgumu. To nodod patērētājam:

a) gadījumā, kas paredzēts 1. panta 1. punktā, — līguma noslēgšanas laikā;

b) gadījumā, kas paredzēts 1. panta 2. punktā, — ne vēlāk kā līguma noslēgšanas laikā;

c) gadījumos, kas paredzēti 1. panta 3. punktā un 1. panta 4. punktā, — kad patērētājs ir izteicis piedāvājumu.

Dalībvalstis nodrošina, lai to valstu tiesību aktos būtu paredzēti attiecīgi patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi tajos gadījumos, kad šajā pantā minētā informācija nav sniegta.”

9. Saskaņā ar Direktīvas 85/577 5. pantu:

“1. Patērētājam ir tiesības ne mazāk kā [4] septiņu dienu laikā no dienas, kad patērētājs saņēmis 4. pantā minēto paziņojumu, atteikties no darījuma saistībām, saskaņā ar valsts tiesību aktos noteikto procedūru, nosūtot paziņojumu. Ir pietiekami, ja paziņojumu nosūta pirms šā laikposma beigām.

2. Paziņojuma nosūtīšana atbrīvo patērētāju no jebkādām saistībām, kas izriet no izbeigtā līguma.”

B — *Eiropas Savienības Pamattiesību harta*

10. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [5] (turpmāk tekstā — “Harta”) 38. pantā, kura

4 — Šī zemsvītras piezīme attiecas tikai uz šo secinājumu slovēņu valodas versiju.

5 — Hartu pirmo reizi oficiāli izsludināja 2000. gada 7. decembrī Nicā (OV C 364, 1. lpp.), pēc tam vēlreiz 2007. gada 12. decembrī Strasbūrā (OV C 303, 1. lpp.).

nosaukums ir "Patērētāju tiesību aizsardzība", ir noteikts:

"Savienības politika nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni."

C — *Valsts tiesības*

11. Spānijā Direktīva 85/577 valsts tiesībās tika transponēta ar 1991. gada 21. novembra Likumu 26/1991 par līgumiem, kas noslēgti ārpus tirdzniecības uzņēmuma telpām [6] (turpmāk tekstā — "Likums 26/1991").

12. Saskaņā ar Likuma 26/1991 3. pantu:

"1. 1. pantā minētais līgums vai līguma piedāvājums ir jānoformē rakstveidā divos eksemplāros, tam ir jāpievieno uzteikuma [7] dokuments un tam ir jābūt datētam un parakstītam ar patērētāja paša roku.

2. Līgumā labi redzamā veidā tieši virs vietas, kas paredzēta patērētāja parakstam, ir jāietver skaidra un precīza atsauce uz patērētāja tiesībām atsaukt sniegto piekrišanu, kā arī šādas rīcības nosacījumiem un sekām.

3. Uzteikuma dokumentam ir jāietver skaidri redzams nosaukums "Uzteikums" un tās personas vārds un adrese, kam tas jānosūta, kā arī līguma un līguma pušu identifikācijas dati.

4. Kad līgums ir parakstīts, uzņēmējam vai personai, kas darbojas tā vārdā, ir jānodod patērētājam viens no tā eksemplāriem un uzteikuma dokuments.

5. Uzņēmējam ir jāpierāda, ka šajā pantā minētie pienākumi ir izpildīti."

6 — *Ley 26/1991, de 21 de noviembre, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles* (*Boletín Oficial del Estado* (*BOE*), 26.11.1991., Nr. 283/1991).

7 — Likumā 26/1991 ir izmantots jēdziens "revocación".

13. Likuma 26/1991 4. pantā ir regulētas 3. pantā minēto nosacījumu neievērošanas sekas un tajā ir noteikts:

"Līgumu, kas noslēgts, vai piedāvājumu, kas pieņemts, pārkāpjot iepriekšējā pantā minētās prasības, var atcelt pēc patērētāja prasības.

Uzņēmējs nekādā ziņā nevar pamatoties uz līguma spēkā neesamību, izņemot gadījumu, kad prasības nav izpildītas tikai no patērētāja puses."

14. Saskaņā ar Likuma 26/1991 9. pantu:

"Šajā likumā patērētājam piešķirtās tiesības ir imperatīvas. Tomēr līguma nosacījumi, kas patērētājam ir labvēlīgāki, paliek spēkā."

III — Fakti, tiesvedība pamata lietā un prejudiciālais jautājums

15. Eva Martina Martina [*Eva Martín Martín*] 2003. gada 20. maijā savā dzīvesvietā noslēdza līgumu ar uzņēmumu *EDP Editores S.L.* (turpmāk tekstā — "*EDP*") par 15 grāmatu, 5 DVD, kā arī DVD atskaņotāja iegādi [8]. Šīs preces viņai tika piegādātas 2003. gada 2. jūnijā. Darījuma cena bija EUR 1909, no kuras Eva Martina Martina samaksāja EUR 47,48, bet pārējā daļa EUR 1861,52 apmērā palika nesamaksāta.

16. Tā kā *EDP* nebija saņēmusi samaksu par piegādāto preci, *Juzgado de Primera Instancia numero Uno de Salamanca* [Salamankas Pirmās instances tiesas pirmajai palātai] lūdza ierosināt maksājuma rīkojuma procedūru pret Evu Martinu Martinu, lūdzot no viņas piedzīt atlikušo summu EUR 1861,52 apmērā un likumiskos nokavējuma procentus. Eva Martina Martina apstrīdēja 2007. gada 14. jūnija spriedumu, ar kuru viņai bija piespriests atmaksāt pieprasīto naudas summu, iesniedzot apelācijas sūdzību *Audiencia Provincial de Salamanca* [Salamankas Provinces tiesā] (turpmāk tekstā — "iesniedzējtiesa").

17. Savā lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka

8 — Jānorāda, ka līgumā kā pircējs ir minēts Evas Martinas Martinas likumīgais partneris Huans Kabajo Bueno [*Juan Caballo Bueno*], bet parakstījusi šo līgumu ir Eva Martina Martina. Visos procesos Spānijas tiesās par vienīgo līguma pusi tika uzskatīta Eva Martina Martina.

strīdīgais līgums varētu būt spēkā neesošs, jo patērētājs nebija informēts par savām tiesībām septiņu dienu laikā no preces saņemšanas atteikties no līguma un par šo tiesību izpildes nosacījumiem un sekām. Iesniedzējtiesa arī uzsver, ka patērētājs nav lūdzis atzīt līgumu par spēkā neesošu nedz pirmās instances tiesā, nedz apelācijas tiesvedībā.

18. Šajā sakarā iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar Spānijas tiesībām — it īpaši Likuma 26/1991 4. pantu — patērētājam ir jālūdz atzīt par spēkā neesošu līgumu, kura noslēgšanas laikā nav ievērota prasība informēt patērētāju par viņa tiesībām atteikties no līguma. Spānijas civilprocesuālajās tiesībās turklāt tiek piemērots arī princips, kas tiek saukts par "prasījumu principu" ("*principio de rogación*"), saskaņā ar kuru tiesa pati pēc savas ierosmes nevar izvērtēt faktus, pierādījumus un iebildumus, kurus nav iesniegušas puses. Tādējādi iesniedzējtiesa jautā, vai, izskatot šo lietu, tai ir jāņem vērā vienīgi pušu izvirzītie motīvi apelācijas tiesvedībā, vai arī Direktīva 85/577 tai atļauj pašai pēc savas ierosmes atzīt līgumu par spēkā neesošu.

19. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa ar 2008. gada 20. maija rīkojumu nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai EKL 153. pants kopā ar EKL 3. un 95. pantu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 38. pantu un Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvu 85/577/EEK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, it īpaši tās 4. pantu, ir jāinterpretē tā, ka tiesa, kas izskata apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, var pēc savas ierosmes atzīt par spēkā neesošu līgumu, kam piemērojama minētā direktīva, ja patērētājs, kas ir atbildētājs, nevienā brīdī ne iebildumu procesā par maksājuma rīkojuma procedūras ierosināšanu, ne tiesvedībā pirmajā instancē, ne arī apelācijā nav izvirzījis prasījumu par spēkā neesamību?"

IV — Tiesvedība Tiesā

20. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika saņemts 2008. gada 26. maijā. Rakstveida procesā apsvērumus iesniedza *EDP*, Spānijas un Austrijas valdības, kā arī

Komisija. 2009. gada 12. marta tiesas sēdē *EDP*, Spānijas valdība, Čehijas valdība, kura nebija iesniegusi rakstveida apsvērumus, un Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus un atbildēja uz Tiesas jautājumiem.

V — Lietas dalībnieku argumenti

21. *EDP* uzskata, ka Direktīvas 85/577 4. pants nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to valsts tiesai pašai pēc savas ierosmes ir atļauts atzīt par spēkā neesošu līgumu, kurš ar patērētāju noslēgts ārpus uzņēmuma telpām, ja pats patērētājs nav atsaucies uz šī līguma spēkā neesamību.

22. *EDP* savā argumentācijā uzsver, ka saskaņā ar Direktīvas 85/577 4. pantu dalībvalstīm ir jānodrošina, lai to valstu tiesību aktos būtu paredzēti attiecīgi patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi, un ka nevienā no šīs direktīvas pantiem nav noteikts, ka tiesa pēc savas ierosmes var atzīt spēkā neesamību, ja patērētājs nav atsaucies uz spēkā neesamību. *EDP* uzskata, ka tādējādi atbilstošais Spānijas tiesiskais regulējums [9], kurā noteikts, ka patērētājam ir jāprasa atzīt līgumu par spēkā neesošu, nav pretrunā Direktīvas 85/577 4. pantam, bet, tieši pretēji, šajā regulējumā patērētāju tiesības ir ļoti labi aizsargātas. Pēc *EDP* domām, šajā sakarā jākonstatē, vai valsts tiesību norma praksē nepadara neiespējamu vai daudz sarežģītāku Kopienu tiesībās piešķirto tiesību īstenošanu [10].

23. *EDP* turklāt norāda, ka Spānijas tiesībās ir nošķirta relatīva spēkā neesamība un absolūta spēkā neesamība. Tā uzsver, ka iespējamā tādu līgumu spēkā neesamība, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, ir relatīva spēkā neesamība, kuras atzīšana vienmēr ir jālūdz pusei. Ja runa ir par absolūto spēkā neesamību, saskaņā ar Spānijas tiesībām spēkā neesamības atzīšanas veidi nav precizēti un to var prasīt arī trešā persona; šo spēkā neesamību turklāt var atzīt arī pašas tiesas pēc savas ierosmes.

24. *Spānijas valdība* uzskata, ka Direktīvas 85/577 4. pants uzreiz nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to valsts tiesai pašai pēc savas ierosmes ir atļauts atzīt par spēkā neesošiem līgumus, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, ja patērētājs nevienā tiesvedības brīdī nav atsaucies uz līguma spēkā neesamību.

25. Kā uzskata Spānijas valdība, ar Likumu 26/1991 patērētājiem piešķirtais aizsardzības līmenis pilnībā izpilda EK līguma

9 — *EDP* uzskata, ka atbilstošais tiesiskais regulējums šajā lietā ir 2007. gada 16. novembra Karaļa likumdošanas dekrēts (*Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre*), ar kuru tika atcelts Likums 26/1991. Kā to apstiprina Spānijas valdība (skat. šo secinājumu 11. zemsvītras piezīmi), šajā lietā atbilstošais tiesiskais regulējums tomēr ir Likums 26/1991, kas bija spēkā faktu norises laikā.

10 — *EDP* šajā sakarā atsaucas uz 1995. gada 14. decembra spriedumu lietā C-312/93 *Peterbroeck* (*Recueil*, I-4599. lpp., 14. punkts).

un Direktīvas 85/577 prasības, un tādējādi Spānijas valdība uzskata, ka šis likums pilnībā un pareizi Spānijas tiesību sistēmā transponē Direktīvas 85/577 noteikumus [11]. Ar Likuma 26/1991 4. pantu patērētājam ir piešķirta adekvāta aizsardzība tāpēc, ka ir ieviesta tiesību norma, ka patērētājs var lūgt atzīt līgumu par spēkā neesošu, ja viņš nebija informēts par savām tiesībām atteikties no līguma. Spānijas valdība apgalvo, ka no Direktīvas 85/577 4. panta izrietošais dalībvalstu pienākums — saskaņā ar kuru tām ir jānodrošina, lai to valstu tiesību aktos būtu paredzēti attiecīgi patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi, — var tikt izpildīts dažādos veidos un viens no tādiem ir dot patērētājam iespēju lūgt atzīt līgumu par spēkā neesošu. Patērētāja aizsardzības nodrošināšanas veida izvēle, kā uzskata Spānijas valdība, ir atstāta katras dalībvalsts tiesiskā regulējuma ziņā.

26. Spānijas valdība apgalvo, ka no Tiesas judikatūras par Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvu 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [12] (turpmāk tekstā — "Direktīva 93/13") izriet, ka tiesai ir jābūt iespējai pašai pēc savas ierosmes atzīt par spēkā neesošiem ar patērētājiem noslēgtajos līgumos esošus negodīgus noteikumus, ja runa ir par noteikumiem ar absolūtu spēku.

Spānijas valdība atsaucas uz lietām *Océano Grupo* [13], *Cofidis* [14] un *Mostaza Claro* [15]. Lai arī šajā lietā apspriestais tiesību akts nav Direktīva 93/13, bet gan Direktīva 85/577, Spānijas valdība uzskata, ka šī judikatūra ir jāņem vērā arī šīs lietas izvērtēšanā, pamatojoties uz Direktīvu 85/577. Kā apgalvo Spānijas valdība, tomēr ir jānosaka, vai šī lieta attiecas uz noteikumiem ar absolūtu spēku.

27. *Austrijas valdība* uzskata, ka Direktīvas 85/577 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstīm netiek prasīts, lai to tiesas pēc savas ierosmes atzīst par spēkā neesošiem līgumus, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, pat ja patērētājs tiesvedībā valsts tiesā nav prasījis šādu līgumu atzīt par spēkā neesošu.

28. Austrijas valdība apgalvo, ka no Direktīvas 85/577 4. panta nevar secināt, ka līgums ir spēkā neesošs jau tādēļ vien, ka uzņēmējs nav informējis patērētāju par viņa atteikuma tiesībām. Tāpat kā šajā direktīvā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā *expressis verbis* ir norādīts, ka "dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti [..] līgumā, [..]

11 — Spānijas valdība arī apgalvo, ka Spānijas tiesībās Likumu 26/1991 aizstāja 2007. gada 16. novembra Karaļa likumdošanas dekrēts 1/2007 (*Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre*), bet šajā lietā esošo faktu norises laikā spēkā vēl joprojām bija Likums 26/1991.

12 — OV 1993, L 95, 29. lpp.

13 — 2000. gada 27. jūnija spriedums apvienotajās lietās no C-240/98 līdz C-244/98 *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* (*Recueil*, I-4941. lpp.).

14 — 2002. gada 21. novembra spriedums lietā C-473/00 *Cofidis* (*Recueil*, I-10875. lpp.).

15 — 2006. gada 26. oktobra spriedums lietā C-168/05 *Mostaza Claro* (Krājums, I-10421. lpp.).

nav saistoši patērētājam". Direktīvas 85/577 4. pantā vienīgi ir noteikts, ka "dalībvalstis nodrošina, lai to valstu tiesību aktos būtu paredzēti attiecīgi patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi". Austrijas valdība apgalvo, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai tad, ja attiecīgajā jautājumā nav Kopienu tiesiskā regulējuma, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jāparedz procesuāli noteikumi prasībām, kas paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Kopienu tiesībās [16].

29. Austrijas valdība arī uzsver, ka, ja patērētājs nav bijis informēts par savām atteikuma tiesībām, dalībvalstis var paredzēt citus attiecīgus pasākumus, un kā piemēru tā min, ka patērētājs var atteikties no līguma neierobežotā laika posmā [17]; cits iespējamais pasākums varētu būt tiesu pienākums informēt patērētāju par viņa atteikuma tiesībām. Līdz ar to spēkā neesamības atzīšana pēc savas ierosmes ir tikai viena no iespējām, kādas ir dalībvalstīm, lai aizsargātu patērētāju tiesības Direktīvas 85/577 4. panta izpratnē.

30. Tādējādi Austrijas valdība uzskata, ka Direktīvas 85/577 4. pants dalībvalstīm neprasa, ka to tiesām pašām pēc savas ierosmes ir jāatzīst līgums par spēkā neesošu, ja patērētājs nav bijis informēts par savām atteikuma tiesībām.

31. *Komisija*, tieši pretēji, uzskata, ka Direktīva 85/577 ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja līgums ir ticis noslēgts, pārkāpjot pienākumu informēt patērētāju par viņa tiesībām atteikties no līguma, tad valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jākonstatē šis pārkāpums un līdz ar to arī līgums jāatzīst par spēkā neesošu, kaut arī patērētājs nav norādījis uz līguma spēkā neesamību. Pēc Komisijas domām, tas, ka patērētājam ir iespēja lūgt līgumu atzīt par spēkā neesošu, ja viņš nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, nav adekvāts patērētāju tiesību aizsardzības pasākums Direktīvas 85/577 4. panta izpratnē. Komisija apgalvo, ka pastāv risks, ka patērētājs nezin savas tiesības un līdz ar to nevar uz tām atsaukties.

32. Komisija piebilst, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, ja kādā konkrētā jomā nepastāv Kopienu tiesiskais regulējums, tad precīzi procesuālie noteikumi, kuru mērķis ir nodrošināt indivīdiem piešķirto Kopienu tiesību aizsardzību, izriet no katras dalībvalsts iekšējās tiesību sistēmas saskaņā ar dalībvalstu

16 — Austrijas valdība šajā sakarā atsaucas uz 1976. gada 16. decembra spriedumu lietā 33/76 *Rewe-Zentralfinanz* un *Rewe-Zentral* (*Recueil*, 1989. lpp., 5. punkts) un 2007. gada 13. marta spriedumu lietā C-432/05 *Unibet* (Krājums, I-2271. lpp., 39. punkts.).

17 — Šajā kontekstā Austrijas valdība atsaucas uz 2001. gada 13. decembra spriedumu lietā C-481/99 *Heininger* (*Recueil*, I-9945. lpp.).

procesuālās autonomijas principu, tomēr ievērojot nosacījumu, ka šie noteikumi nav mazāk labvēlīgi par tiem, kuri regulē līdzīgas iekšējā rakstura situācijas (līdzvērtības princips), un ka tie nepadara ar Kopienu tiesību sistēmu piešķirto tiesību īstenošanu faktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu (efektivitātes princips) [18]. Komisija arī uzskata, ka valsts tiesas var izpildīt šo pienākumu pēc savas ierosmes vienīgi izņēmuma gadījumos un vispārējās interesēs [19].

33. Komisija tomēr apgalvo, ka Tiesa savā judikatūrā par Direktīvu 93/13 jau ir lēmusi, ka valsts tiesa var izvērtēt pēc savas ierosmes, ja runa ir par negodīgiem noteikumiem ar patērētājiem noslēgtajos līgumos [20]. Tiesa turklāt saistībā ar Padomes 1986. gada 22. decembra Direktīvu 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu [21] (turpmāk tekstā — "Direktīva 87/102") arī ir lēmusi, ka valsts tiesai ir tiesības pēc savas ierosmes nodrošināt, ka patērētājs var atsaukties uz atsevišķām tiesībām pret kredīta devēju [22]. Komisija uzskata, ka šī judikatūra pēc analoģijas var tikt izmantota Direktīvas 85/577 interpretācijai.

34. Komisija tiesas sēdē piebilda, ka citi pasākumi, piemēram, administratīvie sodi, iespēja neierobežotā laika posmā atteikties no līguma vai tiesu pienākums informēt patērētāju par viņa atteikuma tiesībām, nav adekvāti, lai aizsargātu patērētāju. Nenoliedzami, administratīvajiem sodiem var būt atturoša iedarbība, bet to mērķis neesot aizsargāt konkrētu patērētāju; iespēja neierobežotā laika posmā atteikties no līguma neesot adekvāts pasākums, jo pastāv risks, ka patērētājs nezin savas tiesības; tiesu pienākums informēt patērētāju par viņa atteikuma tiesībām tomēr esot atkarīgs no tā, vai šādu iespēju atļauj valsts procesuālie noteikumi. Visbeidzot Komisija apgalvo — ņemot vērā, ka dažos gadījumos patērētājs vēlēsies līgumu atstāt spēkā, jābūt iespējai apstrīdēt to, ka līgums tiek atzīts par spēkā neesošu, un šādos gadījumos līgums turpinās būt saistošs.

18 — Komisija šajā sakarā atsaucas uz 1995. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93 *van Schijndel* un *van Veen* (*Recueil*, I-4705. lpp., 17. punkts), 2003. gada 9. decembra spriedumu lietā C-129/00 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-14637. lpp., 25. punkts), 2007. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no C-222/05 līdz C-225/05 *van der Weerd* u.c. (Krājums, I-4233. lpp., 28. punkts) un 2006. gada 26. oktobra spriedumu lietā C-168/05 *Mostaza Claro* (Krājums, I-10421. lpp., 24. punkts).

19 — Komisija šajā sakarā atsaucas uz iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minētajiem spriedumiem apvienotajās lietās *van Schijndel*, 21. punkts, un *van der Weerd*, 35. punkts.

20 — Komisija šajā sakarā norāda uz iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 28. punkts; iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*, 32. punkts, un iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 27. punkts.

21 — OV 1987, L 42, 48. lpp. Jānorāda, ka šī direktīva tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Direktīvu 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK (OV L 133, 66. lpp.).

22 — Komisija šajā kontekstā norāda uz 2007. gada 4. oktobra spriedumu lietā C-429/05 *Rampion* un *Godard* (Krājums, I-8017. lpp.).

35. *Čehijas valdība*, kura nebija iesniegusi rakstveida apsvērumus, tiesas sēdē norādīja, ka tā nepiekrīt Komisijas viedoklim un uzskata, ka Direktīva 85/577 nevar tikt interpretēta tādējādi, ka valsts tiesa pēc savas ierosmes var atzīt par spēkā neesošiem līgumus, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

36. Sava viedokļa atbalstam Čehijas valdība izvirza trīs argumentus. Kā pirmo argumentu tā min to, ka ar līguma atzīšanu par spēkā neesošu pēc pašas tiesas ierosmes tā iejaucas patērētāja tiesībās pašam izlemt, vai līgums atstājams spēkā; atbilstoši Direktīvas 85/577 5. pantam vienīgi patērētājam ir tiesības atteikties no līguma. Pat ja patērētājs nav bijis informēts par savām atteikuma tiesībām, šīs tiesības nepazūd, jo no Direktīvas 85/577 5. panta izriet, ka atteikšanās no līguma termiņš sākas tikai ar brīdi, kad patērētājs ir informēts par savām tiesībām. Kā otro argumentu Čehijas valdība norāda, ka dalībvalstīm ir ekskluzīva kompetence civilprocesuālo tiesību jomā; kopīgā kompetence ir vienīgi tiesu sadarbības civillietās jomā un ne tikai tad, ja runa ir par lietām, kurās ir pārrobežu elementi. Čehijas valdība uzskata, ka var uzdot jautājumu, vai EKL 94. pants (iepriekš EKL 100. pants), pamatojoties uz kuru tika pieņemta Direktīva 85/577, var tikt izmantots, lai veiktu pasākumus, kuri ir dalībvalstu ekskluzīvā kompetencē. Pēc Čehijas valdības domām, izvērtējot šo jautājumu, jāņem vērā samērīguma princips. Kā trešo argumentu Čehijas valdība apgalvo, ka judikatūra par citām direktīvām patērētāju tiesību aizsardzības jomā, attiecībā uz kurām Tiesa jau ir atļāvusi valstu tiesām rīkoties pēc savas ierosmes, nevar tikt izmantota šajā lietā, jo šī lieta attiecas uz to, kā interpretēt Direktīvu 85/577, kurā ietverti citādi noteikumi un citāda loģika nekā direktīvās, attiecībā uz kurām Tiesa ir atļāvusi valstu tiesām rīkoties pēc savas ierosmes.

VI — Ģenerāladvokātes vērtējums

A — *Ievads*

37. Šī lieta attiecas uz līgumu, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, problemātiku un

jautājumu par sekām, kuras rodas no tā, ka patērētājs nav informēts par savām tiesībām atteikties no šāda līguma. Tiesa savā judikatūrā vairākkārt jau ir izskatījusi jautājumu par šīs informācijas neesamības sekām [23], bet līdz šim brīdim tā nekad nav lēmusi par to, vai valstu tiesām šajā sakarā ir "jāspēlē aktīva loma" un vai tām ir jārīkojas pēc savas ierosmes tad, ja patērētājam nav sniegta šī informācija. Līdz ar to Tiesai, izskatot šo lietu, it īpaši ir jāizvērtē Direktīvas 85/577 mērķi un atsevišķu tiesību normu formulējums.

38. Iesniedzējtiesa savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu būtībā jautā, vai EKL 153. pants kopā ar EKL 3. un 95. pantu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 38. pantu un Direktīvu 85/577, it īpaši tās 4. pantu, ir jāinterpretē tā, ka, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, valsts tiesa var pēc savas ierosmes atzīt par spēkā neesošu līgumu, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām, neatkarīgi no tā, ka patērētājs tiesvedībā valsts tiesā nav izvirzījis prasījumu par līguma spēkā neesamību.

23 — Skat. iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Heininger*, 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-350/03 *Schulte* (Krājums, I-9215. lpp.), 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-229/04 *Crailsheimer Volksbank* (Krājums, I-9273. lpp.) un 2008. gada 10. aprīļa spriedumu lietā C-412/06 *Hamilton* (Krājums, I-2383. lpp.).

B — *Prejudiciālā jautājuma izvērtēšana*

1) Ievada piezīmes par prejudiciālo jautājumu

a) Kopienu tiesības, kuru interpretāciju lūdz iesniedzējtiesa

39. Iesniedzējtiesa savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu lūdz interpretēt vairākas Kopienu tiesību normas, it īpaši EKL 153. pantu kopā ar EKL 3. un 93. pantu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 38. pantu un atsevišķus Direktīvas 85/577 noteikumus. Šo tiesību normu vidū Direktīvas 85/577, kas kā atvasināto tiesību akts konkretizē Kopienas centienus patērētāju tiesību aizsardzības jomā, uz kuru attiecas primārās tiesības, interpretācijai ir izšķiroša nozīme lēmuma pieņemšanai šajā lietā.

40. EKL 153. panta, kas ir iekļauts Līguma sadaļā ar nosaukumu "Patērētāju tiesību aizsardzība", 1. punktā ir ietverts vispārīgs noteikums, ka, lai atbalstītu patērētāju intereses un nodrošinātu augstu līmeni patērētāju tiesību aizsardzībā, Kopiena veicina patērētāju veselības, drošības un ekonomisko interešu aizsardzību, kā arī atbalsta viņu tiesības gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu savas intereses; šī panta 2. punktā

ir noteikts, ka patērētāju tiesību aizsardzības prasības ņem vērā, nosakot un īstenojot pārējo Kopienas politiku un darbības. EKL 153. panta 3. punktā ir norādīti Kopienas veicamie pasākumi, lai sasniegtu patērētāju tiesību aizsardzības mērķus, un juridiskais pamats. Ar šī panta 5. punktu dalībvalstīm ir atļauts ieviest stingrākus patērētāju tiesību aizsargpasākumus.

41. Līdz ar to EKL 153. pants ir primāro Kopienu tiesību vispārēja tiesību norma par patērētāju tiesību aizsardzību. Vēl vispārīgāka tiesību norma sakarā ar patērētāju tiesību aizsardzību ir iekļauta EKL 3. panta 1. punktā, kurā definētas dažādas Kopienas darbības jomas, kas saskaņā ar šī panta t) apakšpunktu ir arī patērētāju tiesību aizsardzības atbalstīšana. Direktīva 85/577 ir jāinterpretē, ņemot vērā šos vispārīgos EK līguma noteikumus.

42. Iesniedzējtiesa savā prejudiciālajā jautājumā lūdz interpretēt arī EKL 95. pantu un Hartas 38. pantu.

43. EKL 95. pants ir pasākumu, kuru mērķis ir iekšējā tirgus izveidošana un darbība, veikšanas pamats. No šīs tiesību normas acīmredzami neizriet, kāpēc iesniedzējtiesa lūdz tās interpretāciju, jo Direktīva 85/577 nav pieņemta, pamatojoties uz šo juridisko pamatu, bet, tieši pretēji, uz EKL 94. pantu (iepriekš EKL 100. pants). Tādēļ es uzskatu, ka EKL 95. panta interpretācija šajā lietā nav vajadzīga.

44. Hartas 38. pantā ir noteikts, ka Savienības politika nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni. Saistībā ar Hartas noteikumiem jānorāda, ka tie neietilpst Kopienu tiesību sistēmā un ka līdz ar to Tiesas kompetencē nav tos interpretēt [24]. Protams, ģenerāladvokāti savos secinājumos regulāri atsaucas uz tiem savā argumentācijā [25] un arī Tiesa savā argumentācijā jau ir minējusi Hartu [26]. Tādējādi Hartas noteikumi šajā lietā var tikt izmantoti kā palīgavots Direktīvas 85/577 interpretācijai, pat ja uz tiem nav iespējams atsaukties, atbildot uz prejudiciālo jautājumu.

24 — Šajā sakarā skat. 2005. gada 6. oktobra rīkojumu lietā C-328/04 *Vajnai* (Krājums, I-8577. lpp., 13. punkts) un 2008. gada 16. janvāra rīkojumu lietā C-361/07 *Polier* (11. punkts).

25 — Skat., piemēram, ģenerāladvokāta Maduru [*Maduro*] 2008. gada 9. septembrī lietā C-465/07 *Elgafaji* (2009. gada 17. februāra spriedums, Krājums, I-921. lpp., 21. un 23. punkts) sniegtos secinājumus, manus 2008. gada 11. septembrī lietā C-308/07 P *Gorostiaga Atxalandabaso* (2009. gada 19. februāra spriedums, Krājums, I-1059. lpp., 56., 91. un 92. punkts) sniegtos secinājumus, ģenerāladvokāta Mengoci [*Mengozzi*] 2009. gada 21. janvārī lietā C-12/08 *Mono Car Styling* (atrodas izskatīšanā Tiesā, 49., 83., 95. un 97. punkts) sniegtos secinājumus, ģenerāladvokātes Kokotes [*Kokott*] 2009. gada 22. janvārī lietā C-75/08 *Mellor* (2009. gada 30. aprīļa spriedums, Krājums, I-3799. lpp., 24., 25. un 33. punkts) sniegtos secinājumus.

26 — Skat. 2007. gada 13. marta spriedumu lietā C-432/05 *Unibet* (Krājums, I-2271. lpp., 37. punkts).

45. Direktīvas 85/577 noteikumu interpretācijai ir izšķiroša nozīme, lai atbildētu uz prejudiciālo jautājumu. Nav noliedzams, ka iesniedzējtiesa prejudiciālajā jautājumā *expressis verbis* ir norādījusi tikai uz šīs direktīvas 4. pantu, bet saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesas pienākums ir sniegt iesniedzējtiesai visus Kopienu tiesību interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, izspriežot izskatāmo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa ir uz tiem īpaši atsaukusies [27]. Interpretējot Direktīvu 85/577, papildus 4. pantam turklāt it īpaši jāņem vērā arī 5. pants, kurš attiecas uz patērētāja tiesībām atteikties no līguma.

47. Pirmkārt, no iesniedzējtiesas lēmumā sniegtajām norādēm izriet, ka šī tiesa uzskata, ka Spānijas tiesiskais regulējums, pamatojoties uz kuru patērētājam ir jālūdz līgumu atzīt par spēkā neesošu, ir pretrunā Kopienu tiesībām un it īpaši Direktīvai 85/577 un EK līguma noteikumiem par patērētāju tiesību aizsardzību. Līdz ar to prejudiciālā jautājuma izvērtēšanas laikā ir jāpārbauda, vai šis iesniedzējtiesas pieņēmums ir pareizs un vai attiecīgajā Spānijas tiesiskajā regulējumā ir nodrošināti adekvāti pasākumi, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

b) Ar prejudiciālo jautājumu izvirzītās problēmas

46. Pirms prejudiciālā jautājuma analīzes uzsākšanas vēlos norādīt, ka ar prejudiciālo jautājumu izvirzītās juridiskās problēmas ir sarežģītas un ka tās, lai analizētu šo jautājumu, ir jāizklāsta vadlīniju veidā.

48. Otrkārt, jāņem vērā, ka prejudiciālais jautājums attiecas uz līguma atzīšanu par spēkā neesošu pēc tiesas ierosmes, jo Spānijas tiesībās ir paredzēta līguma relatīva spēkā neesamība kā sekas tam, ka patērētājs nav bijis informēts; tiktāl, ciktāl iesniedzējtiesa uzskata, ka relatīva spēkā neesamība nav adekvāts patērētāju tiesību aizsardzības pasākums, tā, lai nodrošinātu šo aizsardzību, vēlas piemērot absolūto spēkā neesamību. Līdz ar to iesniedzējtiesa nejautā, vai tā pēc savas ierosmes var piemērot Direktīvas 85/577 noteikumus, bet gan drīzāk — vai tā pēc savas ierosmes var piemērot Spānijas tiesisko regulējumu, ar kuru šī direktīva ir transponēta valsts tiesībās. Nevienā no Direktīvas 85/577 tiesību normām nav noteikts, ka līgums ir spēkā neesošs, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām. Līdz ar to Direktīvā 85/577 nav paredzētas nekādas citas

27 — Skat., piemēram, 1990. gada 12. decembra spriedumu lietā C-241/89 *SARPP* (*Recueil*, I-4695. lpp., 8. punkts), 1999. gada 4. marta spriedumu lietā C-87/97 *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (*Recueil*, I-1301. lpp., 16. punkts), 2004. gada 7. septembra spriedumu lietā C-456/02 *Trojani* (Krājums, I-7573. lpp., 38. punkts), 2005. gada 12. maija spriedumu lietā C-452/03 *RAL (Channel Islands)* u.c. (Krājums, I-3947. lpp., 25. punkts) un 2008. gada 22. decembra spriedumu lietā C-336/07 *Kabel Deutschland Vertrieb und Service* (Krājums, I-10889. lpp., 47. punkts).

sekas, ja patērētājs nav bijis informēts par šīm tiesībām, pat ja 4. panta trešajā daļā vienīgi ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, lai to valstu tiesību aktos būtu paredzēti attiecīgi patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi tajos gadījumos, kad šī informācija nav sniegta. Tādējādi dalībvalstis pašas izlemj, kādas sekas tās paredz gadījumā, kad patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma; šajā direktīvā ir prasīts tikai tas, lai šie pasākumi būtu adekvāti patērētāju tiesību aizsardzībai [28]. Tāpēc Tiesai, atbildot uz prejudiciālo jautājumu, ir jāņem vērā, ka ar savu nolēmumu tā neprasa citām dalībvalstīm, lai tās savās valsts tiesībās paredz, ka patērētāja neinformēšanas par viņa tiesībām atteikties no līguma sekas ir līguma spēkā neesamība.

49. Šo secinājumu turpinājumā vispirms izvērtēšu, vai līguma relatīva spēkā neesamība saskaņā ar Spānijas tiesībām ir adekvāts pasākums Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē; pēc tam norādīšu uz vispārējo Kopienu tiesību noteikumu par izvērtēšanu pēc savas ierosmes; turpinājumā analizēšu judikatūru, kurā Tiesa atzina izņēmumu no šī noteikuma, un jautājumu, vai šī judikatūra var tikt izmantota šajā lietā; visbeidzot izvērtēšu, vai iesniedzējtiesai šajā lietā ir tiesības vai pienākums rīkoties pēc savas ierosmes.

2) Vai līguma relatīva spēkā neesamība ir adekvāts pasākums Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē?

50. Spānijas tiesiskajā regulējumā ir noteikts — ja līgums ir noslēgts, neinformējot patērētāju par viņa tiesībām atteikties no tā, šāda līguma spēkā neesamība var tikt atzīta, ja to prasa patērētājs; līdz ar to Spānijas tiesībās runa ir par relatīvo spēkā neesamību.

51. Attiecībā uz jēdziena "spēkā neesamība" izmantošanu vēlos norādīt gan teorētisku, gan terminoloģisku aspektu, ka Spānija ir viena no tām dalībvalstīm, kurā nošķir "absolūto spēkā

28 — Skat. Eiropas Kopienu Komisijas ziņojumu *Discussion paper on the Review of Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises (Doorstep Selling Directive)*, kas ir pieejams interneta vietnē: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/door_sell/doorstepselling_discussionpaper.pdf, 9. lpp. Doktrīnā skat. arī Ehricke, U., "L'extension au contrat d'acquisition du bien immobilier des effet juridiques de la révocation d'un contrat de crédit immobilier en application de la directive 85/577/CEE sur le démarchage à domicile. Réflexions sur les limites des principes d'interprétation conforme et d'effet utile des directives", *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier* (*EUREDIA*), Nr. 1/2004, 163. lpp., kurā uzsvērts, ka ar Direktīvu 85/577 dalībvalstīm ir piešķirta plaša rīcības brīvība, lai šīs direktīvas noteikumus transponētu valsts tiesībās.

neesamību" no "relatīvās spēkā neesamības" (kā, piemēram, arī Beļģijā [29] un Francijā [30]) atšķirībā no dalībvalstīm, kurās nošķirta līguma "spēkā neesamība" un "apstrīdamība" (piemēram, Austrijā [31], Vācijā [32], Nīderlandē [33] un Slovēnijā [34]). Saskaņā ar Spānijas tiesībām par absolūto spēkā neesamību runā tad, ja nav izpildīts kāds no nosacījumiem, lai varētu noslēgt līgumu, vai ja ar līgumu tiek pārkāptas saistošas normas vai morāles principi [35], bet, piemēram, par relatīvo spēkā neesamību runā tad, ja ir pieļauta kļūda līguma noslēgšanas laikā paustajā gribas izteikumā [36]. Tiesas pēc savas ierosmes pievērš uzmanību absolūtajai spēkā neesamībai un jebkura ieinteresētā persona var uz to atsaukties, savukārt relatīvā spēkā neesamība ir jāizvirza attiecīgajai pusei [37]. Spēkā neesamība un apstrīdamība, raugoties no terminoloģiskā viedokļa, protams, ir dažādi jēdzieni, bet pēc būtības abi jēdzieni ir līdzīgi [38]; ikviens šajā sakarā var atsaukties uz spēkā neesamību un tiesai pēc savas ierosmes tam ir jāpievērš uzmanība. Ja ir pamats apstrīdēt līgumu, vienīgi ieinteresētā persona var to darīt [39]. Tāpat jānorāda, ka līguma spēkā neesamība un apstrīdamība ir iztirzāti darba dokumentā *Draft Common Frame of Reference (DCFR)* [40] (kopējo references noteikumu projekts). Šī dokumenta

29 — Skat., piemēram, van Gerven, W., *Verbintenissenrecht*, 2. izdevums, Leuven: Acco, 2006, 146. un nākamās lpp., kurās izskaidrots, ka Beļģijas tiesībās ir nošķirta absolūta spēkā neesamība no relatīvas spēkā neesamības.

30 — Skat., piemēram, Flour, J., Aubert, J.-L., Savaux, É., *Les obligations. 1. Acte juridique*, 12. izdevums, Parīze: Sirey, 2006, 259. lpp., 324. punkts.

31 — Saskaņā ar Austrijas tiesībām apstrīdamība pastāv gadījumos, ja līgums ir noslēgts maldības vai draudu dēļ; skat. Rummel, no: Rummel, P., *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Vīne: Manz, 2000, komentārs par 870. pantu, 1321. lpp., 1. punkts. Savukārt spēkā neesamība *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* 879. pantā ir paredzēta gadījumā, ja līgums pārkāpj likumā paredzētu aizliegumu vai morāles normas. Jānorāda, ka spēkā neesamības kontekstā Austrijas doktrīnā ir nodalīta absolūta spēkā neesamība, uz kuru var atsaukties ikviena persona un kuru tiesas izvērtē pašas pēc savas ierosmes, un relatīva spēkā neesamība, uz kuru var atsaukties tikai tās personas, kuru aizsardzībai šī pārkāptā tiesību norma ir paredzēta. Šajā sakarā skat. Krejci, H., no: Rummel, P., *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Vīne: Manz, 2000, komentārs par 879. pantu, 1447. lpp., 247.–249. punkts.

32 — Skat., piemēram, Larenz, K., Wolf, M., *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs*, 9. izdevums, Minhene: Beck, 2004, 796. lpp., 4. punkts un nākamie punkti (attiecībā uz spēkā neesamību), un 800. lpp., 21. punkts un nākamie punkti (attiecībā uz apstrīdamību).

33 — Skat., piemēram, Hijma, J., *Bijzondere overeenkomsten*, 1. daļa, 7. izdevums, Deventera: Kluwer, 2007, 224. lpp., 218. punkts; Hartkamp, A. S., *Verbintenissenrecht*, 2. daļa, 12. izdevums, Deventera: Kluwer, 2005, 484. lpp., 459. punkts.

34 — Skat., piemēram, Polajnar Pavčnik, A., no: Juhart, M., Plavšak, N. (ur.), *Obligacijski zakonik s komentarjem*, 1. grāmata, Ļubļana: GV založba, 2003, komentārs par 86. pantu, 506. un nākamās lpp. (attiecībā uz spēkā neesamību), un komentārs par 94. pantu, 524. un nākamās lpp. (attiecībā uz apstrīdamību).

35 — Skat. Moreno Gil, Ó., *Código civil y jurisprudencia concordada*, Madride: Boletín Oficial del Estado, 2006, 1430. lpp., komentārs par 1.300. pantu, 4.399. un 4.407. punkts. Kā salīdzinājumu attiecībā uz Francijas tiesībām skat., piemēram, iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto Flour, J. u.c., 259. lpp., 325. punkts; attiecībā uz Beļģijas tiesībām skat., piemēram, Cornelis, L., *Algemene theorie van de verbintenis*, Antverpene/Groningena: Intersentia, 2000, 676. lpp., 539. punkts.

36 — Skat. iepriekš 35. zemsvītras piezīmē minēto Moreno Gil, Ó., 1430. lpp., komentārs par 1.300. pantu, 4.399. punkts. Kā salīdzinājumu attiecībā uz Francijas tiesībām skat. iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto Flour, J., u.c., 260. lpp., 325. punkts, un 262. lpp., 328. punkts; attiecībā uz Beļģijas tiesībām skat. van Gerven, W., *Verbintenissenrecht*, 2. izdevums, Leuven: Acco, 2006, 147. lpp.

37 — Skat. iepriekš 35. zemsvītras piezīmē minēto Moreno Gil, Ó., 1430. lpp., komentārs par 1.300. pantu, 4.399. un 4.407. punkts. Kā salīdzinājumu attiecībā uz Francijas tiesībām skat. iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto Flour, J. u.c., 260. lpp., 326. punkts; attiecībā uz Beļģijas tiesībām skat. van Gerven, W., *Verbintenissenrecht*, 2. izdevums, Leuven: Acco, 2006, 147. lpp.

38 — Attiecībā uz Vācijas tiesībām skat., piemēram, iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minēto Larenz, K., Wolf, M., 796. lpp., 2. punkts, kurā kā spēkā neesamības iemeslu piemēri ir minēti paredzēto formu neievērošana un likumā paredzēto aizliegumu vai morāles normu pārkāpšana un kā apstrīdamības iemeslu piemēri — kļūda un viltus [*arlistige Täuschung*]. Kā piemēru attiecībā uz Nīderlandes tiesībām skat. iepriekš 33. zemsvītras piezīmē minēto Hartkamp, A. S., 484. un nākamās lpp., 459. un 460. punkts; attiecībā uz Slovēnijas tiesībām skat. iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minēto Polajnar Pavčnik, A.; attiecībā uz spēkā neesamību — skat. komentāru par 86. pantu (506. un nākamās lpp.), attiecībā uz apstrīdamību — skat. komentāru par 524. pantu un nākamajiem pantiem.

39 — Skat., piemēram, saistībā ar Vācijas tiesībām iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minēto Larenz, K., 797. lpp., 5. punkts; saistībā ar Nīderlandes tiesībām skat. iepriekš 33. zemsvītras piezīmē minēto Hartkamp, A. S., 485. lpp.; attiecībā uz jautājumu par spēkā neesamības atzīšanu pēc pašas tiesas ierosmes skat. 459. punktu; attiecībā uz apstrīdamības rakstura atzīšanu skat. 460. punktu; saistībā ar Slovēnijas tiesībām skat. iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minēto Polajnar Pavčnik, A.; attiecībā uz spēkā neesamības atzīšanu pēc pašas tiesas ierosmes skat. komentāru par 92. pantu (50. un nākamās lpp.); attiecībā uz apstrīdamības rakstura atzīšanu skat. komentāru par 95. pantu (527. un nākamās lpp.).

40 — Von Bar, C. u.c. (ur.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Interim Outline Edition; sagatavojusi *the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*, Sellier, European Law Publishers, Minhene, 2008.

II.-7:301. pantā ir noteikts, ka līgums nav spēkā ja (a) ar to tiek pārkāpts princips, kas dalībvalstīs vai Eiropas Savienībā ir atzīts par pamatprincipu, un (b) šis princips pieprasa līgumu atzīt par spēkā neesošu [41]. *DCFR* ir paredzēta iespēja apstrīdēt līgumu tad, ja līguma noslēgšanas laikā ir pieļauta kļūda [42], maldība [43] vai izteikti draudi [44].

52. Lai pierādītu, ka Spānijas tiesiskais regulējums, kurā paredzēts līgumu atzīt par spēkā neesošu, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, ir adekvāts pasākums Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē, vispirms ir jāizklāsta līgumu, kuri noslēgti ārpus uzņēmumu telpām, īpašās iezīmes un patērētāja tiesību atteikties no šādiem līgumiem jēga.

53. Kā tas izriet no Direktīvas 85/577 ceturtā apsvēruma, principā pārdevējs ir šāda līguma noslēgšanas iniciators, savukārt patērētājs atrodas situācijā, kuru raksturo pārsteiguma moments, jo viņš nav bijis sagatavojies līguma noslēgšanai [45]. Līdz ar to patērētājs ir īpaši jāaizsargā, jo viņš nevar salīdzināt attiecīgā piedāvājuma kvalitāti un cenu ar citiem piedāvājumiem [46].

54. Līgumu, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, īpašo iezīmju dēļ patērētājam ir jābūt dotam pārdomu laikam, *spatium deliberandi* [47], kurā viņš izvērtē no līguma izrietošās saistības, un iespējai vismaz septiņu dienu

41 — II.-7:301. pantā, kura sākotnējais virsraksts ir *Contracts infringing fundamental principles*, ir paredzēts: "A contract is void to the extent that: (a) it infringes a principle recognised as fundamental in the laws of the Member States of the European Union; and (b) nullity is required to give effect to that principle."

42 — Skat., piemēram, II.-7:201. panta (*Mistake*) 1. punktu, kura sākotnējā redakcijā bija paredzēts: "A party may avoid a contract for mistake of fact or law existing when the contract was concluded if: (a) the party, but for the mistake, would not have concluded the contract or would have done so only on fundamentally different terms and the other party knew or could reasonably be expected to have known this; and (b) the other party; (i) caused the mistake; (ii) caused the contract to be concluded in mistake by leaving the mistaken party in error, contrary to good faith and fair dealing, when the other party knew or could reasonably be expected to have known of the mistake; (iii) caused the contract to be concluded in mistake by failing to comply with a pre-contractual information duty or a duty to make available a means of correcting input errors; or (iv) made the same mistake."

43 — Skat., piemēram, II.-7:205. panta (*Fraud*) 1. punktu, kura sākotnējā redakcijā bija paredzēts: "A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by fraudulent misrepresentation, whether by words or conduct, or fraudulent non-disclosure of any information which good faith and fair dealing, or any pre-contractual information duty, required that party to disclose."

44 — Skat., piemēram, II.-7:206. panta (*Coercion or threats*) 1. punktu, kura sākotnējā redakcijā bija paredzēts: "A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by coercion or by the threat of an imminent and serious harm which it is wrongful to inflict, or wrongful to use as a means to obtain the conclusion of the contract."

45 — Tiesa, piemēram, 2005. gada 25. oktobra spriedumā lietā C-229/04 *Crailsheimer Volksbank* (Krājums, I-09273. lpp., 43. punkts) ir uzskatījusi, ka Direktīvas 85/577 mērķis ir aizsargāt patērētāju no pārsteiguma, kas nenovēršami ir saistīts ar sliekšņa darījumu. Pārsteiguma momentu ir uzsvēris arī M. del R. Martins Briseņjo [*M. del R. Martín Briceño*] darbā *La Directiva 85/577, de 20 de diciembre, referente a la protección de los consumidores en el caso de contratos negociados fuera de los establecimientos comerciales, La armonización legislativa de la Unión Europea*, Madride: Dykinson, 1999., 162. lpp.

46 — Skat., piemēram, iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minēto Martín Briceño, 162. lpp.; Habersack, M., "The Doorstep Selling Directive and Mortgage Loan Contracts", *European Business Law Review*, Nr. 6/2000, 394. lpp.

47 — Šo terminu attiecībā uz pārdomu laiku ir izmantojis P. Maness [*P. Manes*] darbā "Il diritto di pentimento nei contratti dei consumatori dalla legislazione francese alla normativa italiana in attuazione della direttiva 85/577", *Contratto e impresa. Europa*, Nr. 2/1996, 696. lpp.

laikā atteikties no līguma, kā tas ir paredzēts Direktīvas 85/577 5. panta 1. punktā [48]. Ja patērētājs izvēlas atteikties no līguma, viņš saskaņā ar minētās direktīvas 5. panta 2. punktu ir atbrīvots no visām tā līguma saistībām, no kura viņš atteicās. Šīs patērētāja tiesības ir tik svarīgas, ka no tām nevar atkāpties [49].

55. Lai patērētājam nodrošinātu iespēju īstenot šīs svarīgās tiesības, patērētājam ir jābūt par to adekvāti un rakstveidā informētam. Pārdevējs sev par labu var izmantot to, ka viņš var pārliecināt patērētāju noslēgt līgumu — iespējams, īslaicīgas dedzības dēļ vai tāpēc, ka patērētājs nevar salīdzināt šo piedāvājumu ar citiem piedāvājumiem, — un neinformēt patērētāju par viņa tiesībām atteikties no līguma. Patērētājs eventuāli nožēlos savu lēmumu, kad viņš būs pārdomājis "ar vēsu prātu" [50], bet — ja viņš nezinās, ka viņam ir iespēja atteikties no līguma, — būs pārliecināts, ka līgums viņam ir saistošs.

56. Tādējādi, lai līgumu, kuri noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, ietvaros aizsargātu patērētāju, svarīgs apstāklis nav vienīgi tas, ka patērētājam ir tiesības atteikties no līguma, bet — tieši pretēji — arī tas, ka viņš *zina* savas tiesības un ka viņš par tām ir informēts [51]. Kā Tiesa jau to ir uzsvērusi lietā *Heininger*, patērētājs nevarēs īstenot savas tiesības atteikties no līguma, ja viņš nezina, ka viņam ir šādas tiesības [52]. Ja viņš netiek informēts par savām atteikuma tiesībām, viņš līdz ar to nevarēs īstenot tiesības, kuras ir saistītas ar šīm atteikuma tiesībām, kā, piemēram, lūgt atzīt līguma, kurš noslēgts, neinformējot par šīm tiesībām, spēkā neesamību, tiktāl, ciktāl nav nodrošināts, ka patērētājs patiešām ir bijis informēts par šīm (ar atteikuma tiesībām saistītajām) tiesībām.

57. Līdz ar to es uzskatu, ka Spānijas tiesiskais regulējums, kurā noteikts, ka patērētājs var lūgt atzīt par spēkā neesošu līgumu, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām, ja viņš nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, nav adekvāts pasākums

48 — Doktrīnā skat., piemēram, iepriekš 46. zemsvītras piezīmē minēto Habersack, 394. lpp. Mankowski, P., "Die gemeinschaftsrechtliche Kontrolle von Erlöschenstatbeständen für verbraucherschützende Widerrufsrechte", *Juristenzeitung*, Nr. 23/2008, 1143. lpp., kas uzsver, ka atteikuma tiesības faktiski ir vienīgā Direktīvā 85/577 paredzētā patērētāja aizsardzība un ka mazākais šo tiesību ierobežojums samazina šo aizsardzību.

49 — Skat. Direktīvas 85/577 6. pantu, saskaņā ar kuru patērētājs nevar atteikties no tiesībām, kādas viņam piešķir šī direktīva.

50 — Pēc līguma noslēgšanas sekojošais pārdomu laiks bieži tiek apzīmēts kā "*cooling off period*" (burtiski — "atdzišanas laiks"). Skat., piemēram, Zaļo grāmatu par patērētāju tiesību aizsardzības *acquis* pārskatīšanu (kuru iesniedza Eiropas Kopienu Komisija), COM(2006) 744, galīgā redakcija, 10. lpp. angļu valodas versijā; Eiropas Kopienu Komisijas pētījums *Discussion paper on the Review of Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises (Doorstep Selling Directive)*, pieejama šādā interneta vietnē: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/door_sell/doorstepselling_discussionpaper.pdf, 10. lpp.

51 — Piebildīšu, ka Direktīvā 85/577 pārdevējam šajā sakarā ir noteikta īpaša atbildība tiktāl, ciktāl patērētāja tiesību īstenošana ir atkarīga no tā, vai pārdevējs ir viņu informējis. Šajā sakarā skat. ģenerāladvokāta Ležē [*Léger*] secinājumus, kas sniegti 2001. gada 12. jūlijā lietā C-481/99 *Heininger* (*Recueil*, I-9945. lpp., 60. punkts).

52 — Skat. iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Heininger*, 45. punkts. Skat. arī iepriekš 23. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Hamilton*, 33. punkts, un iepriekš 51. zemsvītras piezīmē minētos ģenerāladvokāta Ležē 2001. gada 12. jūlijā sniegtos secinājumus lietā C-481/99 *Heininger*, 60. punkts. Doktrīnā skat., piemēram, Rudisch, B., "Das "Heininger" — Urteil des EuGH vom 13.12.2001, Rs C-481/99: Meilenstein oder Stolperstein für den Verbraucherschutz bei Realkrediten?", Eccher, B., Nemeth, K., Tangl, A. (ur.), *Verbraucherschutz in Europa. Festgabe für em. o. Univ.-Prof. Dr. Heinrich Mayrhofer*, Vīne: Verlag Österreich, 2002, 202. lpp.

Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē, ja vien netiek nodrošināts, ka patērētājs patiešām ir bijis informēts par savām tiesībām, kuras viņam šajā gadījumā ir saskaņā ar valsts tiesībām.

58. Tādējādi turpinājumā jāizvērtē, vai tiesai vajadzēja rīkoties pēc savas ierosmes, ja patērētājs nebija informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

3) Vispārīgais noteikums: Kopienu tiesībās nav vispārēja pienākuma veikt izvērtēšanu pēc tiesas ierosmes

59. Jāuzsver, ka Kopienu tiesībās valstu tiesām nav noteikts vispārējs pienākums pēc pašu ierosmes ņemt vērā personām saskaņā ar Kopienu tiesībām piešķirtās tiesības. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja attiecīgā jomā jautājums nav regulēts Kopienu tiesībās, tad precīzi procesuālie noteikumi, kuru mērķis ir nodrošināt indivīdiem piešķirto Kopienu tiesību aizsardzību, izriet no katras dalībvalsts iekšējās tiesību sistēmas saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu, tomēr ievērojot nosacījumu, ka šie noteikumi nav mazāk labvēlīgi par tiem, kuri regulē līdzīgas iekšējā rakstura situācijas (līdzvērtības princips), un ka tie nepadara ar Kopienu tiesību sistēmu piešķirto tiesību īstenošanu faktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu (efektivitātes princips) [53]. Ikreiz, kad rodas jautājums, vai valsts procesuālo tiesību norma padara Kopienu tiesību sistēmā personām piešķirto tiesību īstenošanu neiespējamu vai pārmērīgi grūtu, tas ir jāizvērtē, ņemot vērā šīs tiesību normas nozīmi procedūrā, tās norisi un īpatnības kopumā dažādās valsts tiesu instancēs [54].

60. No judikatūras arī izriet, ka efektivitātes princips valsts tiesām neuzliek pienākumu pēc savas ierosmes izskatīt pamatu, kas balstīts uz Kopienu tiesību normu, neatkarīgi no tā, cik svarīga šī norma ir Kopienu tiesību sistēmā, ja lietas dalībniekiem patiešām bija iespēja izvirzīt pamatu, kas balstīts uz

53 — Šajā sakarā skat. iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Peterbroeck*, 12. punkts; iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van Schijndel*, 17. punkts; 2000. gada 16. maija spriedumu lietā C-78/98 *Preston* u.c. (*Recueil*, I-3201. lpp., 31. punkts), 2003. gada 9. decembra spriedumu lietā C-129/00 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-14637. lpp., 25. punkts), iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van der Weerd*, 28. punkts, un iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 24. punkts.

54 — Skat. iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Peterbroeck*, 14. punkts; iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van Schijndel*, 19. punkts, un iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van der Weerd*, 33. punkts.

Kopienu tiesībām, valsts tiesā [55]. Tā pamatā ir princips, ka lietas dalībnieki ir tie, kuri ierosina tiesvedību, un tādēļ tiesa var rīkoties pēc savas ierosmes vienīgi izņēmuma gadījumos un vispārējās interesēs [56].

61. Tiesa savā judikatūrā tomēr ir paredzējusi izņēmumu no šī vispārējā noteikuma attiecībā uz dažām direktīvām patērētāju tiesību aizsardzības jomā — vispirms attiecībā uz Direktīvu 93/13, pēc tam Direktīvu 87/102 — un ir atļāvusi, ka patērētāju tiesību aizsardzības un šo direktīvas mērķu īstenošanas nolūkā valsts tiesa pēc savas ierosmes var izvērtēt atsevišķus pamatus [57].

62. Līdz ar to turpinājumā vispirms norādīšu uz judikatūru par Direktīvām 93/13 un 87/102, lai izlemtu, vai šī judikatūra pēc analoģijas var tikt pārņemta attiecībā uz Direktīvu 85/577.

4) Izņēmums no vispārējā noteikuma: judikatūra par Direktīvu 93/13 un Direktīvu 87/102

a) Judikatūra par Direktīvu 93/13

63. Saistībā ar Direktīvu 93/13 attiecīgās lietas ir šādas: *Océano Grupo* [58], *Cofidis* [59] un *Mostaza Claro* [60].

64. Lietā *Océano Grupo* Tiesa ir uzsvērusi, ka ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan attiecībā uz informētības līmeni; tā rezultātā patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas īstenot savu ietekmi uz to saturu [61]. Tiesa norādīja, ka Direktīvas 93/13 6. panta —

55 — Skat. iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *van der Weerd*, 41. punkts; šajā sakarā skat. arī iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van Schijndel*, 22. punkts. Doktrīnā skat., piemēram, Lenaerts, K., Arts, D., Maselis, I., *Procedural Law of the European Union*, 2. izdevums, Londona: Sweet & Maxwell, 2006, 104. lpp., 3-035. punkts; Simon, D., "Modalités du relevé d'office", *Europe — Revue mensuelle LexisNexis JurisClasseur*, 2007. gada augusts un septembris, 12. lpp.; Jans, J. H., Marseille, A. T., "Joined Cases C-222–225/05, Van der Weerd and others v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 7 June 2007, [2007] ECR I-4233", *Common Market Law Review*, Nr. 3/2008, 858. un 859. lpp.

56 — Skat. iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van Schijndel*, 21. punkts, un iepriekš 18. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *van der Weerd*, 35. punkts.

57 — Piebildīšu, ka Tiesa izņēmumu no šī noteikuma ir pieļāvusi arī citos gadījumos, piemēram, iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Peterbroeck*, kurā tā nolēma, ka Kopienu tiesības nepieļauj piemērot valsts procesuālos noteikumus, kuri valsts tiesai aizliedz pēc savas ierosmes izvērtēt kādas valsts tiesību normas saderību ar kādu Kopienu tiesību normu, ja persona to nav minējusi noteiktā termiņā. Tas pats attiecas uz Kopienu konkurences tiesību normu piemērošanu; skat. 1999. gada 1. jūnija spriedumu lietā C-126/97 *Eco Swiss* (*Recueil*, I-3055. lpp., 40. punkts) un 2006. gada 13. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-298/04 *Manfredi* u.c. (Krājums, I-6619. lpp., 31. punkts).

58 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*.

59 — Skat. iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*.

60 — Skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*.

61 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 25. punkts.

kurā dalībvalstīm noteikts pienākums paredzēt, ka negodīgi noteikumi nav saistoši patērētājam, — mērķis nav sasniedzams, ja pašam patērētājam ir jānorāda uz šo noteikumu negodīgumu [62]. Tā uzsvēra, ka pastāv risks, ka patērētājs nenorādīs uz noteikuma negodīgumu tāpēc vien, ka viņš nezina, ka šis noteikums ir negodīgs, un ka tādējādi efektīva patērētāju tiesību aizsardzība var tikt īstenota vienīgi tad, ja valsts tiesai atzīst iespēju pašai pēc savas ierosmes izvērtēt šādu noteikumu [63].

65. Tiesa lietā *Océano Grupo* arī ir apstiprinājusi — tas, ka tiesa pēc savas iniciatīvas var pārbaudīt kāda noteikuma negodīgo raksturu, ir atbilstošs līdzeklis gan minētās direktīvas 6. pantā noteiktā rezultāta sasniegšanai, proti, nepieļaut, ka individuālam patērētājam ir saistošs negodīgs noteikums, gan lai veicinātu šīs direktīvas 7. pantā [64] paredzētā mērķa īstenošanu, jo šādai pārbaudei var būt atturoša iedarbība, kas palīdz izbeigt negodīgu noteikumu izmantošanu līgumos, kurus pārdevējs vai piegādātājs noslēdz ar patērētājiem [65].

66. Tādējādi Tiesa lietā *Océano Grupo* nolēma, ka ar Direktīvu 93/13 patērētājam paredzētā aizsardzība nozīmē arī to, ka *valsts tiesa pēc savas ierosmes var izvērtēt, vai kāds līguma noteikums ir negodīgs* [66].

67. Tiesa līdzīgā veidā lietā *Cofidis* apstiprināja, ka šāda iespēja tiesai pēc savas ierosmes izvērtēt, vai kāds līguma noteikums ir negodīgs, ir nepieciešama, lai nodrošinātu patērētāja efektīvu aizsardzību, it īpaši ņemot vērā ievērojamu risku, kas rodas no viņa tiesību nezināšanas vai no grūtībām to īstenošanā [67]. Līdz ar to Tiesa šajā lietā nolēma, ka Direktīva 93/13 nepieļauj valsts tiesību noteikumu, saskaņā ar kuru — procesā, kuru pret patērētāju ierosinājis pārdevējs vai piegādātājs, pamatojoties uz starp viņiem noslēgto līgumu, — valsts tiesa pēc noteiktā termiņa izbeigšanās vairs nevar pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma izvērtēt, vai kāds līguma noteikums ir negodīgs [68].

68. Tiesa vēlreiz apstiprināja šo principu lietā *Mostaza Claro*, kurā tā nolēma, ka Direktīva 93/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka tā arī nosaka, ka valsts tiesai, kura izskata prasību atcelt šķīrējtiesas nolēmumu, ir jāizvērtē šķīrējtiesas līguma spēkā neesamība un jāatceļ šis nolēmums, pamatojoties uz to, ka

62 — Turpat, 26. punkts.

63 — Turpat, 26. punkts. Tiesa pēc tam to ir apstiprinājusi iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Cofidis*, 33. punkts, un iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Mostaza Claro*, 28. punkts.

64 — Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka "pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos", savukārt saskaņā ar 7. panta 2. punktu šie līdzekļi "ietver noteikumus, saskaņā ar kuriem personas vai iestādes, kurām atbilstoši valsts tiesībām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem iesniegt prasību tiesā vai kompetentās pārvaldes iestādēs, lai panāktu lēmumu par to, vai līguma noteikumi [..] ir negodīgi [..]". Līdz ar to 7. panta mērķis ir nodrošināt patērētāju tiesību aizsardzību arī ar iespēju, ka iejaucas personas, kuras nav līguma puses.

65 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 28. punkts. Vēlāk Tiesa to ir apstiprinājusi iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Cofidis*, 32. punkts, un iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Mostaza Claro*, 27. punkts.

66 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, rezolutīvās daļas 1) punkts.

67 — Skat. iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*, 33. punkts.

68 — Skat. iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*, 38. punkts un rezolutīvā daļa.

minētais līgums ietver negodīgu noteikumu, pat ja patērētājs ir atsaucies uz šo spēkā neesamību nevis šķīrējtiesas procesā, bet tikai procesā, kurā tiek izskatīta prasība par atcelšanu [69].

b) Ar Direktīvu 87/102 saistītā judikatūra

69. Kā norāda Komisija, Tiesa jau ir pārņēmusi lietās *Océano Grupo*, *Cofidis* un *Mostaza Claro* iedibināto judikatūru attiecībā uz citu direktīvu patērētāju tiesību aizsardzības jomā, proti, Direktīvu 87/102. Lietā *Rampion* [70] Tiesa nolēma, ka Direktīva 87/102 ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka *tā ļauj valsts tiesai pēc savas ierosmes piemērot noteikumus, ar kuriem iekšējās tiesībās transponē tās 11. panta 2. punktu* [71]. Šajā Direktīvas 87/102 pantā ir noteikts, ka, pastāvot atsevišķiem nosacījumiem [72], patērētājam ir tiesības izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus attiecībā pret kredīta devēju un dalībvalstis nosaka, cik lielā mērā un ar kādiem nosacījumiem šie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir īstenojami.

70. Tiesa savā argumentācijā lietā *Rampion* ir apstiprinājusi, ka Direktīvai 87/102 ir divkāršs mērķis: pirmkārt, ieviest patēriņa kredītu kopējo tirgu un, otrkārt, aizsargāt patērētājus, kuri ņem šādus kredītus [73]. Šīs direktīvas 11. panta 2. punkta mērķis ir piešķirt patērētājam tiesības attiecībā pret kredīta devēju papildus patērētāja parastajām līgumtiesiskajām tiesībām attiecībā pret kredīta devēju un preču vai pakalpojumu piegādātāju [74]. Tiesa uzskatīja, ka šādu mērķi nevar efektīvi sasniegt, ja pašam patērētājam ir jānorāda uz savām tiesībām pret kredīta devēju, it īpaši tāpēc, ka pastāv risks, ka patērētājs nezina savas tiesības vai ka viņam ir grūtības tās īstenot [75].

5) Ar Direktīvu 93/13 un Direktīvu 87/102 saistītās judikatūras pārņemšana šajā lietā

71. Iepriekš minēto judikatūru, manuprāt, var pārņemt arī šajā lietā, bet ir būtiski, lai šī pārņemšana tiktu īstenota saprātīgi un nepārsniegtu Direktīvas 85/577 mērķus un speciālos noteikumus.

69 — Skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 39. punkts un rezolutīvā daļa.

70 — Skat. iepriekš 22. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Rampion* un *Godard*.

71 — Turpat, 69. punkts un rezolutīvā daļa.

72 — Direktīvas 87/102 11. panta 2. punktā ir minēti šādi nosacījumi: "Ja a) lai nopirktu preces vai saņemtu pakalpojumus, patērētājs noslēdz kredītlīgumu ar personu, kas tos nepiegādā, un b) kredīta devējam un preču un pakalpojumu piegādātājam ir iepriekš noslēgts līgums, saskaņā ar ko kredīta devējs izsniedz kredītu šī piegādātāja patērētājiem preču un pakalpojumu iegādei no šī patērētāja, un c) šā punkta a) apakšpunktā norādītais patērētājs iegūst kredītu, ievērojot šo iepriekš noslēgto līgumu, un d) kredītlīgumā minētās preces vai pakalpojumi nav piegādāti vai ir daļēji piegādāti vai arī neatbilst līgumam par to piegādi un e) patērētājs izmantojis tiesiskās aizsardzības līdzekļus attiecībā pret piegādātāju, bet viņam nav izdevies iegūt apmierinošu rezultātu, uz ko viņam ir tiesības, patērētājam ir tiesības izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus attiecībā pret kredīta devēju. Dalībvalstis nosaka to, cik lielā mērā un ar kādiem nosacījumiem, šie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir īstenojami."

73 — Skat. iepriekš 22. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Rampion* un *Godard*, 59. punkts.

74 — Turpat, 64. punkts.

75 — Turpat, 65. punkts.

72. Vispirms jānorāda, ka nav šaubu par to, ka šīs judikatūras *ratio* un Tiesas nolēmumu attiecīgajās lietās pamatojums var tikt pārņemts arī šajā lietā. Judikatūras lietās *Océano Grupo*, *Cofidis*, *Mostaza Claro* un *Rampion* pamatā ir premisa, ka patērētājs atrodas neizdevīgākā stāvoklī attiecībā pret pārdevēju [76] un ka pastāv risks, ka patērētājs var nezināt savas tiesības vai var sastapties ar grūtībām to īstenošanā [77]. Ar Direktīvu 85/577 ieviestās sistēmas pamatā ir arī tas fakts, ka patērētājs šī līguma ietvaros ir vājākā puse un tādēļ viņam ir jānodrošina īpaša aizsardzība, kas acīmredzami izriet no prasības, saskaņā ar kuru tam ir jābūt rakstveidā informētam par savām atteikuma tiesībām — līdz ar to tiek pieņemts, ka patērētājs nezina par šīm tiesībām, ja viņš nav ticis par to informēts –, un no prasības, ka dalībvalstīm ir jānodrošina adekvāti pasākumi gadījumam, ja šī informācija nav sniegta [78]. Paaugstināts patērētāju tiesību aizsardzības līmenis līdz ar to ir viens un tas pats gan Direktīvas 93/13, gan Direktīvas 87/102, gan arī Direktīvas 85/577 gadījumā [79]. Visu šo direktīvu pamatā ir pieņēmums, ka pastāv risks, ka patērētājs nezina par savām tiesībām. Šī patērētāja un pārdevēja nevienlīdzīgā situācija var tikt kompensēta tikai ar pozitīvu trešo personu — no līgumslēdzēju pusēm neatkarīgu personu — iesaistīšanos [80].

73. Pārņemot šo judikatūru, turklāt ir arī skaidri jānodala tas, ko valsts tiesa var konstatēt pati pēc savas ierosmes, no tā, kas ir šīs konstatēšanas sekas. Ar Direktīvu 93/13 saistītās judikatūras centrālais aspekts ir tas, ka valsts tiesa var pati pēc savas ierosmes konstatēt kāda līgumā ietvertā noteikuma negodīgo raksturu un nevis tas, ka tā var konstatēt, ka šis līguma noteikums nav saistošs patērētājam; šis pēdējais fakts ir tikai secinājuma par negodīga līguma noteikuma pastāvēšanu sekas [81]. Arī saistībā ar Direktīvu 87/102 valsts tiesa pēc savas ierosmes piemēro noteikumus, ar kuriem valsts tiesībās transponēts šīs direktīvas 11. panta 2. punkts; sekas ir paredzētas valsts tiesību noteikumos un tās dažādās dalībvalstīs var būt atšķirīgas. Pēc analoģijas ar atšķirību starp konstatēšanu

76 — Patērētāja vājākās puses stāvoklis attiecībā pret pārdevēju ir uzsvērts, piemēram, iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 25. punkts, un iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētajā lietā *Mostaza Claro*, 26. punkts.

77 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 26. punkts; iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*, 33. punkts; iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 28. punkts, un iepriekš 22. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Rampion* un *Godard*, 65. punkts.

78 — Tiesa ir uzsvērusi, ka Direktīvas 85/577 pamatmērķis ir patērētāju aizsardzība pret risku, kas izriet no līguma noslēgšanas ārpus uzņēmuma telpām, un ka šī aizsardzība tiek nodrošināta ar atteikuma tiesību palīdzību; skat. iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Heininger*, 38. punkts; skat. arī 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-350/03 *Schulte* (Krājums, I-9215. lpp., 66. punkts) un iepriekš 23. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Hamilton*, 32. punkts.

79 — Jāatzīmē, ka prasība par augsta patērētāju tiesību aizsardzības līmeņa nodrošināšanu ir paredzēta arī iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētās Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 38. pantā, kurā ir noteikts, ka Savienības politika nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

80 — Pēc analoģijas skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 27. punkts, un iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 26. punkts.

81 — Jāatzīmē, ka negodīga līguma noteikuma iekļaušanas līgumā sekas saskaņā ar Direktīvu 93/13 atšķiras no patērētāja neinformēšanas par viņa tiesībām atteikties no līguma saskaņā ar Direktīvu 85/577 sekām. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā no dalībvalstīm *expressis verbis* tiek prasīts, lai tās noteiktu, ka "negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, [..] *nav saistoši patērētājam*" (mans uzsvars). Direktīvas 85/577 4. panta trešajā daļā ir vienīgi noteikts, ka "dalībvalstis nodrošina, lai to valstu tiesību aktos *būtu paredzēti attiecīgi* patērētāju tiesību aizsardzības pasākumi tajos gadījumos, kad šajā pantā minētā informācija nav sniegta" (mans uzsvars). Atšķirība starp attiecīgajām sekām ir arī tāda, ka Direktīvas 93/13 gadījumā negodīgā līguma noteikuma sekas ir paredzētas Kopienu tiesībās, bet patērētāja neinformēšanas par tiesībām atteikties no līguma gadījumā attiecīgās sekas ir paredzētas valsts tiesībās.

pēc pašas tiesas ierosmes un šīs konstatēšanas sekām var apgalvot, ka ir saprātīgi, ka Direktīvas 85/577 ietvaros valsts tiesa pati pēc savas ierosmes pārbauda, *vai patērētājs ir bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma*.

74. Nenoliedzami, tūlīt pat rodas jautājums par šī secinājuma sekām. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā gadījumā adekvāts patērētāju tiesību aizsardzības pasākums ir absolūta līguma spēkā neesamība, jo tas ir stingrāks pasākums nekā Spānijas tiesībās paredzētā relatīvā spēkā neesamība. Jautājums tomēr ir par to, vai absolūtā spēkā neesamība, kas ir patērētāja neinformēšanas sekas, ir pasākums, kas atbilst Direktīvas 85/577 mērķim; līdz ar to ir jāizvērtē, vai — kā tas ir relatīvās spēkā neesamības gadījumā — līguma absolūtā spēkā neesamība, ko valsts tiesa konstatē pēc savas ierosmes, ir adekvāts patērētāju tiesību aizsardzības pasākums šīs direktīvas 4. panta trešās daļas izpratnē.

75. Attiecībā uz absolūtās spēkā neesamības adekvāto raksturu vispirms vēlos norādīt uz paralēlismu starp patērētāja tiesībām atteikties no līguma un viņa tiesībām pieņemt lēmumu par līguma, kas noslēgts bez attiecīgās patērētāja informēšanas, spēkā esamību. Ir jāņem vērā, ka tiesību atteikties no līguma, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām, realizēšana ir atkarīga no patērētāja vēlmes. Saskaņā ar Direktīvas 85/577 5. panta 1. punktu "patērētājam *ir tiesības* [82] atteikties no savām saistībām [..]". Šīs normas būtība līdz ar to ir tas, ka patērētājs pats var izlemt, vai atteikties no līguma vai nē. No Direktīvas 85/577 5. panta 2. punkta tomēr izriet, ka patērētājs ir atbrīvots no saistībām, kas izriet no izbeigtā līguma, tikai nosūtot attiecīgu paziņojumu otrai līgumslēdzējai pusei. Līdz ar to, lai līgums patērētājam vairs nebūtu saistošs, viņam ir jāpieņem attiecīgs lēmums un attiecīgi jārīkojas, paziņojot par līguma izbeigšanu.

76. Tāpat kā patērētājam ir jābūt tiesībām īstenot savas tiesības atteikties no līguma, viņam ir jābūt arī iespējai pašam izlemt, vai atstāt spēkā līgumu, kas noslēgts bez attiecīgās informēšanas. Būtībā ir iespējams, ka patērētājs vēlēsies atstāt attiecīgo līgumu spēkā, kaut arī viņš nav bijis informēts par savām atteikuma tiesībām. Ja tiek konstatēta līguma spēkā neesamība, patērētājam prin-

82 — Mans uzsvars. Skat. arī citas šīs tiesību normas valodu versijas: angļu valodā ("*the consumer shall have the right*"), vācu valodā ("*der Verbraucher besitzt das Recht*"), itāļu valodā ("*il consumatore ha il diritto*"), spāņu valodā ("*el consumidor tendrá el derecho*").

cipā šajā lietā atbilstoši Spānijas tiesībām un *quod nullum est, nullum producit effectum* [83] principam būtu jāatgriež saņemtās preces un jāsaņem atpakaļ jau pārskaitītā pirkuma maksa [84]. Tas var nebūt patērētāja interesēs; tieši pretēji — šāda līguma spēkā neesamība var būt pat pilnībā neizdevīga patērētājam [85]. Kā to pauž latīņu izteiciens *summum ius summa iniuria*, patērētājam ar pārlieku lielu aizsardzību var nodarīt arī ļaunumu.

77. Tāpat ir jāatzīmē, ka, akceptējot absolūtu spēkā neesamību, tiktu pārsniegts ar Direktīvu 93/13 saistītajā judikatūrā paredzētais. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts būtībā pieļauj, ka "līgums [..] turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem". Līdz ar to valsts tiesa saskaņā ar Direktīvu 93/13 pati pēc savas ierosmes vienīgi konstatē, vai attiecīgie līguma noteikumi ir negodīgi; līgums paliek spēkā, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem. Šajā lietā iesniedzējtiesa tomēr vēlas konstatēt visa līguma spēkā neesamību, kā rezultātā sekas, kas rodas attiecībā uz līgumu, būs daudz smagākas par Direktīvā 93/13 paredzētajām.

78. Līdz ar to es uzskatu, ka līguma absolūta spēkā neesamība, kas pēc valsts tiesas pašas ierosmes tiek konstatēta gadījumā, ja patērētājs nav bijis informēts par savām atteikšanās tiesībām, nav adekvāts patērētāju tiesību aizsardzības pasākums Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē.

79. Tādēļ, nosakot, kādas sekas būs valsts tiesas secinājumam par to, ka patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties

83 — Šis princips nozīmē, ka spēkā neesošajam līgumam nav nekādu juridisku seku; Spānijas tiesību ietvaros uz to ir norādījuši, piemēram, Díez-Picazo, L., Gullón, A., *Sistema de derecho civil*, Vol. II, 7. izdevums, Madride: Tecnos, 1995, 109. lpp. Salīdzinošo tiesību kontekstā jānorāda, ka šis princips ir atzīts arī citu dalībvalstu tiesību sistēmās; skat., piemēram, attiecībā uz Francijas tiesībām iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto Flour, J. u.c., 297. lpp., 361. punkts; attiecībā uz Slovēnijas tiesībām — iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minēto Polajnar Pavčnik, A., komentārs par 86. pantu, 507. lpp.

84 — Skat. Spānijas *Código civil* 1.303 pantu. Attiecībā uz pienākumu atgriezt preces, kas saņemtas, pamatojoties uz spēkā neesošu līgumu, Spānijas doktrīnā skat. iepriekš 83. zemsvītras piezīmē minēto Díez-Picazo, L., Gullón, A., 111. lpp. Citu dalībvalstu tiesību sistēmās tiesiskais regulējums ir līdzīgs; skat., piemēram, attiecībā uz Vācijas tiesībām iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minēto Larenz, K., Wolf, M., 797. lpp., 8. punkts, kurš apstiprina, ka gadījumā, ja līgums ir spēkā neesošs, ir jāatgriežas pie situācijas, kāda tā būtu, ja spēkā neesošais līgums nekad nebūtu pastāvējis; attiecībā uz Francijas tiesībām skat. iepriekš 30. zemsvītras piezīmē minēto Flour, J. u.c., 298. lpp., 362. punkts; attiecībā uz Slovēnijas tiesībām skat. iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minēto Polajnar Pavčnik, A., komentārs par 87. pantu, 513. un nākamās lpp.

85 — Kā piemēru minēšu gadījumu, kad "sliekšņa darījuma" ietvaros patērētājs iepriekšējā pārdošanā iegādājas enciklopēdiju par zemāku cenu, kas tiek piedāvāta pirmajiem pasūtījumu izdarošajiem pircējiem. Patērētājs samaksā pirkuma summu, bet pārdevējs nepiegādā attiecīgo preci paredzētajā termiņā; tādēļ patērētājs ceļ prasību pret pārdevēju. Tiesa konstatē, ka patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, un atzīst līgumu par spēkā neesošu. Pārdevējs atgriež patērētājam pirkuma summu, bet, tā kā patērētājs katrā ziņā vēlas iegādāties enciklopēdiju, viņš to pasūta vēlreiz, bet par augstāku cenu, jo viņš vairs nevar to iegādāties par iepriekšējās pārdošanas ietvaros piedāvāto cenu.

no līguma, veicot teleoloģisko interpretāciju, ir jāmeklē tāda alternatīva, kas labāk atbilst Direktīvas 85/577 mērķim.

80. Manuprāt, Direktīvas 85/577 mērķis vislabāk tiek sasniegts, ja valsts tiesa — gadījumā, ja tā pati pēc savas ierosmes konstatē, ka patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, — *informē patērētāju par tā tiesībām, kas tam šajā gadījumā paredzētas valsts tiesību aktos*. Tādējādi tiek nodrošināta, pirmkārt, adekvāta patērētāja tiesību aizsardzība un, otrkārt, patērētājam tiek ļauts saskaņā ar privāttiesībās pastāvošo autonomijas principu [86] pašam izlemt, vai viņš vēlas atstāt spēkā attiecīgo līgumu gadījumā, ja viņš nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

81. Turklāt risinājums, saskaņā ar kuru valsts tiesa informē patērētāju par viņa tiesībām saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ļauj ievērot Direktīvas 85/577 4. panta trešajā daļā paredzētās dalībvalstu tiesības pašām noteikt adekvātus pasākumus gadījumā, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma. Ja valsts tiesai tiktu atļauts pašai pēc savas ierosmes konstatēt līguma, kas noslēgts bez attiecīgās patērētāja informēšanas, spēkā neesamību, dalībvalstīm tiktu atņemta rīcības brīvība, kas tām šajā direktīvā piešķirta attiecībā uz šādu līgumu sekām. Salīdzinoša tiesību analīze atklāj, ka dalībvalstis, transponējot Direktīvas 85/577 4. panta trešo daļu, ir izvēlējušās ļoti dažādus pasākumus gadījumiem, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma. Plašos vilcienos dalībvalstis var iedalīt divās grupās; turpmāk es kā piemēru minēšu dažas dalībvalstis — nevērtējot to, vai tās ir pareizi transponējušas Direktīvu 85/577 savās valsts tiesībās.

82. Pirmajā grupā ietilpst valstis, kuru valsts tiesībās kā patērētāja neinformēšanas sekas ir

86 — Skat., piemēram, Basedow, J., "Die Europäische Union zwischen Marktfreiheit und Überregulierung — Das Schicksal der Vertragsfreiheit", no: *Bitburger Gespräche Jahrbuch 2008/I*, Minhene: Beck, 2009, 86. lpp., kurš apgalvo, ka līgumtiesiskā brīvība ir nozīmīgākā privāttiesību autonomijas izpausme. Attiecībā uz privāttiesībās pastāvošo autonomijas brīvību kā salīdzinājumu Vācijas doktrīnā skat. iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minēto Larenz, K., Wolf, M., *Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts*, 9. izdevums, Minhene: Beck, 2004, 2. lpp., 2. punkts; Austrijas doktrīnā — Koziol, H., Welser, R., *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band I: Allgemeiner Teil — Sachenrecht — Familienrecht*, 11. izdevums, Vīne: Manzsche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, 2000, 84. lpp.; Spānijas doktrīnā — Díez-Picazo, L., Gullón, A., *Sistema de derecho civil*, Vol. I, 10. izdevums, Madride: Tecnos, 2002, 369. un nākamās lpp., 375. lpp.; Francijas doktrīnā — Aubert, J.-L., Savaux, E, *Les obligations 1. Acte juridique*, 12. izdevums, Parīze: Sirey, 2006, 72. lpp., 99. un nākamie punkti.

paredzēta vai nu šāda līguma spēkā neesamība (piemēram, Beļģija [87], Luksemburga [88], Nīderlande [89] un Spānija [90]), vai arī tas, ka šāds līgums nav saistošs patērētājam (piemēram, Somija [91]) vai arī, ka nevar prasīt šāda līguma izpildi (piemēram, Īrija [92] un Apvienotā Karaliste [93]). Otrajā grupā ietilpst valstis, kurās patērētāju neinformēšana pagarina [94] līguma izbeigšanai paredzēto termiņu (piemēram, Austrija [95], Čehijas Republika [96], Itālija [97], Vācija [98] un Slovēnija [99]). Tāpat ir jānorāda, ka dažas valstis papildus pamatsekām, proti, līguma spēkā neesamībai vai līguma izbeigšanas termiņa pagarinājumam, ir paredzējušas arī finansiālas sankcijas (piemēram, Beļģija [100] un Itālija [101]). Tāpat arī jāatzīmē, ka *de lege ferenda* šis jautājums visdrīzāk tiks vienādots ar direktīvu par patērētāju tiesību

87 — Skat. Beļģijas 1991. gada 14. jūlija likuma par komercdarbību un patērētāju informēšanu un aizsardzību 88. panta 3. punktu, kurā noteikts, ka patērētāja neinformēšana ir pamats līguma atzīšanai par spēkā neesošu. Jāatgādina, ka likumā nav precizēts, vai runa ir par relatīvu vai absolūtu spēkā neesamību un Beļģijas tiesu vidū nav vienotas nostājas šajā jautājumā; skat., piemēram, Antverpenes Apelācijas tiesas [*Hof van Beroep te Antwerpen*] 2005. gada 31. oktobra spriedumu (*Rechtskundig Weekblad* 2007-08, Nr. 22, 26.01.2008.), kurā šī tiesa apstiprināja, ka runa ir par absolūtu spēkā neesamību, un Ģentes Apelācijas tiesas [*Hof van Beroep te Gent*] 2007. gada 21. februāra spriedumu (*Jaarboek Handelspraktijken & Mededinging* 2007, 369. lpp.), kurā šī tiesa apstiprināja, ka runa ir par relatīvu spēkā neesamību.

88 — Skat. Luksemburgas *Loi du 16 juillet 1987 concernant le colportage, la vente ambulante, l'étalage de marchandises et la sollicitation de commandes* 10. panta 4. punktu, kurā noteikts, ka līgums ir spēkā neesošs un patērētājs var atsaukties uz šo spēkā neesamību, ja viņš nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

89 — Skat. Nīderlandes likuma *Colportagewet* 24. panta 1. punktu, kurā noteikts, ka patērētāja neinformēšana ir pamats līguma atzīšanai par spēkā neesošu. Ņemot vērā Nīderlandes tiesībās pastāvošo vispārīgo atšķirību starp "spēkā neesamību" un "apstrīdamību", šajā gadījumā runa ir par tādu spēkā neesamību, ko tiesa konstatē pēc savas ierosmes; skat. Hartkamp, A. S., *Verbintenissenrecht*, 2. daļa, 12. izdevums, Deventera: Kluwer, 2005, 484. lpp., 459. punkts.

90 — Kā jau minēju šo secinājumu 13. punktā, no Spānijas likuma *Ley 26/1991, de 21 de noviembre, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles* 4. panta izriet, ka gadījumā, ja līgums tika noslēgts vai piedāvājums izteikts, neinformējot patērētāju par viņa tiesībām atteikties no līguma, patērētājs var lūgt atzīt šo līgumu par spēkā neesošu.

91 — Skat. Somijas *Kuluttajansuojalaki* 38/1978 6. nodaļas 20. pantu, saskaņā ar kuru šāds līgums nav saistošs patērētājam, bet patērētājam pašam ir jānorāda uz attiecīgā līguma spēkā neesamību.

92 — Skat. Īrijas noteikumu *European Communities (Cancellation of Contracts negotiated away from business premises) Regulations, 1989*, 4. panta 1. punkta b) apakšpunktu, saskaņā ar kuru nevar prasīt, lai patērētājs izpildītu līgumu ("the contract shall not be enforceable"), ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

93 — Skat. Apvienotās Karalistes noteikumu *The Cancellation of Contracts made in a Consumer's Home or Place of Work etc. Regulations 2008*, 7. panta 6. punktu, saskaņā ar kuru nevar prasīt, lai patērētājs izpildītu līgumu ("*the contract shall not be enforceable*"), ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

94 — Šobrīd es nepārbaudīšu, vai šo dalībvalstu tiesību noteikumi, kuri jebkurā gadījumā laika ziņā ierobežo attiecīgi pagarinātos termiņus, ir saderīgi ar Tiesas spriedumu iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minētajā lietā *Heininger*.

95 — Skat. Austrijas *Konsumentenschutzgesetz* 3. panta 1. punktu, saskaņā ar kuru līguma izbeigšanai paredzētais termiņš uzsākas brīdī, kad patērētājs ir ticis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma.

96 — Skat. Čehijas *Občiansky zákonník — Zákon č.* 40/1964 57. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru patērētājs var atteikties no līguma viena gada laikā, sākot no tā noslēgšanas brīža, ja viņš nav bijis informēts par tiesībām atteikties no līguma.

97 — Skat. Itālijas *Codice del consumo* 65. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru līguma izbeigšanai paredzētais termiņš — gadījumā, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, — tiek pagarināts par 60 dienām, kuru uzskaite preču pārdošanas līgumu gadījumā sākas dienā, kad patērētājs ir saņēmis attiecīgās preces, un pakalpojumu sniegšanas līgumu gadījumā — līguma noslēgšanas dienā.

98 — Skat. Vācijas *Bürgerliches Gesetzbuch* (*BGB*) 355. panta 3. punktu, saskaņā ar kuru patērētāja tiesības atteikties no līguma neizbeidzas, ja viņš nav ticis pienācīgi informēts par šīm tiesībām.

99 — Skat. Slovēnijas *Zakona o varstvu potrošnikov* 43.d panta 4. punktu, saskaņā ar kuru līguma izbeigšanai paredzētais termiņš ir trīs mēneši, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma. 43.d pantā ir reglamentēta distances līgumu izbeigšana, bet ārpus uzņēmuma telpām noslēgtajiem līgumiem tiek piemērots šī likuma 46. c panta 4. punkts.

100 — Finansiālās sankcijas par šīs informēšanas neesamību ir reglamentētas Beļģijas likuma *Loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur* 102. panta 7. punktā.

101 — Finansiālās sankcijas ir paredzētas Itālijas *Codice del consumo* 62. pantā.

aizsardzību, kura pašlaik ir priekšlikuma stadijā [102] un kurā ir noteikts, ka — gadījumā, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, — līguma izbeigšanas termiņš beidzas trīs mēnešus pēc tam, kad uzņēmējs ir pilnībā izpildījis savus pārējos līgumtiesiskos pienākumus [103].

83. Vēl ir jāpārbauda, vai Direktīvas 85/577 noteikumiem ir absolūts spēks. Lietā *Mostaza Claro* [104] Tiesa jau netieši ir atzinusi Direktīvas 93/13 noteikumus par noteikumiem ar absolūtu spēku [105], šai sakarā it īpaši norādot, ka šīs direktīvas 6. panta 1. punkts ir imperatīvs noteikums. Arī attiecībā uz Direktīvu 85/577 var apgalvot, ka tās 4. pants, kurā paredzēts pārdevēja pienākums rakstveidā informēt patērētāju par viņa tiesībām atteikties no līguma, ir imperatīvs noteikums, kas, ņemot vērā viena līgumslēdzēja vājākās puses stāvokli, paredz izmainīt formāli pastāvošo līdzsvaru starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, radot faktisku līdzsvaru starp līgumslēdzējām pusēm. Kā Tiesa saistībā ar Direktīvu 93/13 jau ir uzsvērusi lietā *Mostaza Claro*, arī Direktīvas 85/577 gadījumā var konstatēt, ka šī direktīva, kurā paredzēts pastiprināt patērētāju tiesību aizsardzību atbilstoši EKL 3. panta 1. punkta t) apakšpunktam, ir līdzeklis, kas nepieciešams Kopienai uzticēto mērķu sasniegšanai un it īpaši lai paaugstinātu dzīves līmeni un kvalitāti visā tās teritorijā [106].

84. Pat ja Tiesa nolemtu neņemt vērā iepriekšējā punktā minēto argumentāciju attiecībā uz attiecīgajiem noteikumiem piemītošo absolūto spēku, es tomēr vēlos norādīt, ka lietās *Océano Grupo* un *Cofidis* Tiesa nav atsaukusies uz attiecīgajiem noteikumiem piemītošo absolūto spēku, lai pamatotu valsts tiesu rīcību pēc pašu ierosmes, bet ir pamatojusies tikai uz efektīvu patērētāju tiesību aizsardzību, ko, ņemot vērā risku, ka patērētājs nezina par savām tiesībām, ir iespējams nodrošināt tikai tad, ja valsts tiesas rīkojas pēc savas ierosmes [107]. Nav šaubu, ka šajā lietā arī ir jānodrošina efektīva patērētāju tiesību aizsardzība, kas ir iemels, kādēļ ar šo prasību,

102 — Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par patērētāju tiesībām, COM(2008) 614, galīgā redakcija. Direktīva par patērētāju tiesībām aizstās Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 20. maija Direktīvu 97/7/EK par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (OV L 144, 19. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Direktīvu 1999/44/EK dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām (OV L 171, 12. lpp.). Skat. priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par patērētāju tiesībām, COM (2008) 614, galīgā redakcija, 47. pantu un šim priekšlikumam pievienoto paskaidrojošo ziņojumu, 3. lpp.

103 — Skat. priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par patērētāju tiesībām, COM(2008) 614, galīgā redakcija, 13. pantu.

104 — Skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 35.–38. punkts.

105 — Šajā sakarā skat. arī Jordans, R., "Anmerkung zu EuGH Rs. C-168/05 — Elisa Maria Mostaza Claro gegen Centro Móvil Milenium SL", no: *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*, Nr. 1/2007, 50. lpp.; Courbe, P., Brière, C., Dionisi-Peyrusse, A., Jault-Seseke, F., Legros, C., "Clause compromissoire et réglementation des clauses abusives: CJCE, 26 octobre 2006", no: *Petites affiches*, Nr. 152/2007, 14. lpp.; Poissonnier, G., Tricoit, J.-P., "La CJCE confirme sa volonté de voir le juge national mettre en oeuvre le droit communautaire de la consommation", no: *Petites affiches*, Nr. 189/2007, 15. lpp.

106 — Skat. iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mostaza Claro*, 37. punkts.

107 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo*, 26. punkts, un iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*, 33. punkts. Šo aspektu savos 2007. gada 29. martā sniegtajos secinājumos lietā C-429/05 *Rampion* un *Godard* (Krājums, I-8017. lpp., 61. punkts) ir uzsvēris arī ģenerāladvokāts Mengoci.

manuprāt, ir pietiekami, lai pamatotu valsts tiesu rīcību pēc pašu ierosmes, pat ja netiek ņemts vērā ar attiecīgajiem noteikumiem piemītošo absolūto spēku saistītais arguments.

85. Risinājums, saskaņā ar kuru valsts tiesa — gadījumā, ja tā pati pēc savas ierosmes konstatē, ka patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, — informē patērētāju par tiesībām, kas tam šajā gadījumā paredzētas valsts tiesību aktos, manuprāt, nav pretrunā arī Tiesas spriedumam lietā *Hamilton* [108]. Šajā lietā, — kurā Tiesai bija jāizskata jautājums, vai pasākums, saskaņā ar kuru patērētāja atteikuma tiesības zaudē spēku mēnesi pēc tam, kad puses ir pilnībā izpildījušas saistības, kas izriet no ilgtermiņa aizdevuma līguma, ir adekvāts patērētāju tiesību aizsardzības pasākums [Direktīvas 85/577 4. panta trešās daļas izpratnē] — Tiesa atzina, ka Direktīvas 85/577 4. panta trešajā daļā ietvertais jēdziens "adekvāts pasākums" liecina par to, ka attiecīgie pasākumi nav paredzēti absolūtai patērētāju tiesību aizsardzībai [109] un ka direktīvas vispārējā uzbūve un vairāku noteikumu formulējums liecina, ka patērētāju tiesību aizsardzībai ir piemērojami zināmi ierobežojumi [110]. Tomēr ir jāņem vērā, ka šie ierobežojumi ir saistīti ar īpašiem lietas faktiskajiem apstākļiem, kad ir pilnībā izpildītas abu līgumslēdzēju pušu saistības [111].

86. Pamata lietā no iesniedzējtiesas lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu ietvertā faktu apraksta izriet, ka no līguma izrietošās saistības nav tikušas pilnībā izpildītas. Iegādātās preces tika piegādātas patērētājam un kopējā pirkuma summa bija EUR 1909, no kuras patērētājs samaksāja tikai EUR 47,48, t. i., tikai nelielu daļu. Pārdevējs ierosināja pret patērētāju tiesvedību sakarā ar to, ka tas nav pilnībā izpildījis savu līgumā paredzēto pienākumu. Līdz ar to patērētāju tiesību aizsardzības ierobežojumi, kurus Tiesa ieviesusi lietā *Hamilton*, šajā lietā nav piemērojami, jo nav pilnībā izpildītas abu pušu no līguma izrietošās saistības.

108 — Skat. iepriekš 23. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Hamilton*.

109 — Turpat, 39. punkts. Šis aspekts ir uzsvērts arī doktrīnā; skat., piemēram, Mankowski, P., "Die gemeinschaftsrechtliche Kontrolle von Erlöschenstatbeständen für verbraucherschützende Widerrufsrechte", no: *Juristenzeitung*, Nr. 23/2008, 1143. lpp.

110 — Turpat, 40. punkts.

111 — Šis aspekts ir uzsvērts arī doktrīnā, piemēram, Kroll, K., "Vertragserfüllung als zeitliche Grenze des verbraucherschützenden Widerrufsrechts", no: *Neue Juristische Wochenschrift*, Nr. 28/2008, 2000. lpp. Šajā sakarā skat. arī Edelmann, H., "EuGH: Kein grenzenloser Verbraucherschutz", no: *Betriebs-Berater*, Nr. 19/2008, 970. lpp.; Raynouard, A., "CJCE, 10 avril 2008, C-412/06, Annelore Hamilton c/Volksbank Filder eG", no: *Revue de jurisprudence commerciale*, Nr. 4/2008, 305. lpp. Jāpiebilst, ka Tiesa lietā *Hamilton* ir uzsvērusi, ka Direktīvas 85/577 preambulas piektajā apsvērumā ietvertā jēdziena no "līguma izrietošās saistības" izmantošana liecina, ka patērētājs var jebkurā *līguma darbības brīdī* atteikties no šī līguma (iepriekš 23. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Hamilton*, 41. punkts, mans uzsvērums) — protams, ar nosacījumu, ka viņš nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma. Katrā ziņā tas neliecina par patērētāju tiesību aizsardzības ierobežojumu tiktāl, ciktāl līgumtiesiskie pienākumi vēl nav izpildīti.

6) Valsts tiesas tiesības vai pienākums rīkoties *ex officio*?

87. Kaut arī iesniedzējtiesa nejautā, vai tai saskaņā ar Direktīvas 85/577 4. pantu ir pienākums rīkoties pašai pēc savas ierosmes gadījumā, ja patērētājs nav bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, bet, tieši pretēji, — vai Direktīvas 4. pants tai to ļauj, ir jānoskaidro, vai šī lieta ietver jautājumu par tiesībām vai pienākumu rīkoties pēc pašas tiesas ierosmes. Šis jautājums ir it īpaši nozīmīgs, jo Komisija šajā lietā aizstāv viedokli, ka valsts tiesām šajā gadījumā ir pienākums rīkoties pēc pašu ierosmes [112], kamēr Austrijas valdība uzskata, ka valsts tiesām šāda pienākuma nav [113].

88. Vispirms jāatzīmē, ka iesniedzējtiesas uzdotais jautājums ir jāapskata Spānijas tiesību kontekstā. Spānijas tiesības šajā gadījumā neļauj iesniedzējtiesai rīkoties pēc savas ierosmes, kas arī ir iemesls, kādēļ tā jautā, vai Kopienu tiesības tai to atļauj [114]. Līdz ar to no šādi formulētā prejudiciālā jautājuma izriet, ka iesniedzējtiesa vēlas Kopienu tiesībās atrast juridisko pamatojumu, lai valsts tiesa varētu rīkoties pēc pašas ierosmes.

89. Salīdzinājuma veidā turklāt ir jāatzīmē, ka lietā *Océano Grupo* [115] Tiesa saistībā ar Direktīvu 93/13 nosprieda, ka valsts tiesa *var* pēc savas ierosmes izvērtēt, vai kāds līguma noteikums ir negodīgs. Tāpat lietā *Cofidis* Tiesa runāja par valsts tiesas *iespēju* [116] veikt šādu pārbaudi. Lietā *Mostaza Claro* Tiesa "spēra papildu soli" un nosprieda, ka valsts

112 — Skat. šo secinājumu 31. punktu.

113 — Austrijas valdība precizē, ka Direktīvas 85/577 4. pants neparedz dalībvalstu pienākumu noteikt to tiesām pienākumu rīkoties pēc pašu ierosmes. Skat. šo secinājumu 27. punktu.

114 — No šī skatu punkta var saprast arī iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu un Tiesas sniegto atbildi iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētajās apvienotajās lietās *Océano Grupo*. Šajā sakarā skat. Van Huffel, M., "La condition procédurale des règles de protection des consommateurs: les enseignements des arrêts Océano, Heininger et Cofidis de la Cour de justice", no: *Revue européenne de droit de la consommation*, Nr. 2/2003, 94. lpp.

115 — Tas izriet no lielākās daļas iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma apvienotajās lietās *Océano Grupo* rezolutīvās daļas pirmā punkta valodu versijām. Skat., piemēram, franču valodas versiju ("le juge national *puisse* apprécier d'office"), angļu valodas versiju ("the national court *being able* to determine of its own motion"), vācu valodas versiju ("das nationale Gericht von Amts wegen prüfen *kann*"), itāļu valodas versiju ("il giudice nazionale [..] *possa* valutare d'ufficio"), spāņu valodas versiju ("el Juez nacional *pueda* apreciar de oficio"), portugāļu valodas versiju ("o juiz nacional *possa* apreciar oficiosamente") un holandiešu valodas versiju ("dat de nationale rechter [..] ambtshalve *kan* toetsen").

116 — Skat. iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cofidis*, 32., 33. un 35. punkts. Dažās valodu versijās šajos punktos ir izmantoti divi dažādi formulējumi, piemēram, franču valodas versijā ("faculté" un "pouvoir"), itāļu valodas versijā ("facoltà" un "potere") un portugāļu valodas versijā ("faculdade" un "poder"). Citās valodu versijās ir izmantots tas pats formulējums, piemēram, angļu valodas versijā ("power"), vācu valodas versijā ("Befugnis"), spāņu valodas versijā ("facultad"), holandiešu valodas versijā ("bevoegdheid").

tiesai ir pašai pēc savas ierosmes jāizvērtē līguma noteikumu negodīgais raksturs [117].

90. Manuprāt, arī šajā lietā runa ir par valsts tiesas pienākumu rīkoties pēc savas ierosmes, ja tas ir vienīgais veids, kā nodrošināt efektīvu patērētāju tiesību aizsardzību, ko ir iecerēts panākt ar Direktīvu 85/577 [118]. Ja šis vērtējums būtu atkarīgs no valsts tiesu rīcības brīvības, nebūtu skaidrs, pamatojoties uz kādiem kritērijiem, tiesa dažos gadījumos rīkotos pēc pašas ierosmes, bet dažos — nē. Valsts tiesu pienākums rīkoties pēc savas ierosmes ir svarīgs arī tāpēc, ka sistemātiskai rīcībai pēc pašas tiesas ierosmes būs atturoša iedarbība, jo uzņēmējs tiks atturēts no patērētāju neinformēšanas par to tiesībām atteikties no līguma [119].

91. Līdz ar to valsts tiesām, manuprāt, ir pienākums — un nevis tikai tiesības — pašām pēc savas ierosmes konstatēt, vai patērētājs ir bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, un to informēt, ja tas nav bijis izdarīts, par tiesībām, kas tam pastāv saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

C — *Secinājums*

92. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka uz uzdoto prejudiciālo jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka EKL 153. pants apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta t) apakšpunktu un Direktīvas 85/577 4. panta trešo daļu ir jāinterpretē tādējādi, ka tādos apstākļos kā pamata lietā tas neļauj valsts tiesai pašai pēc savas ierosmes atzīt līgumu par spēkā neesošu gadījumā, ja patērētājs nav atsaucies uz šo spēkā neesamību šajā tiesā norisošajā tiesvedībā; valsts tiesai tomēr ir pašai pēc savas ierosmes jāpārbauda, vai patērētājs ir bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, un jāinformē patērētājs, ja tas nav bijis izdarīts, par tiesībām, kas tam pastāv saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

117 — Šajā sakarā atzīmēšu, ka iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *Mostaza Claro* rezolutīvajā daļā tikai dažās valodu versijās ir tieši izmantots imperatīvs formulējums — tā, piemēram, angļu valodas versijā ("*must* determine whether the arbitration agreement is void") vai slovēņu valodas versijā ("*mora* [..] presojati ničnost arbitražnega dogovora") — citās valodu versijās rezolutīvajā daļā ir izmantota īstenības izteiksme, piemēram, franču valodas versijā ("apprécie la nullité de la convention d'arbitrage") vai vācu valodas versijā ("die Nichtigkeit der Schiedsvereinbarung prüft"). Izvērtēšanas pēc pašas tiesas ierosmes pienākums tomēr skaidri izriet no sprieduma 38. punkta; skat. atsevišķas šī sprieduma punkta valodu versijas, piemēram, franču valodas versiju ("*soit tenu* d'apprécier d'office"), angļu valodas versiju ("*being required* to assess of its own motion"), vācu valodas versiju ("von Amts wegen [..] prüfen *muss*"), itāļu valodas versiju ("*sia tenuto* a valutare d'ufficio"), spāņu valodas versiju ("*deba* apreciar de oficio"), portugāļu valodas versiju ("*deva* apreciar oficiosamente"), slovēņu valodas versiju ("*dolžnost* [..], da po uradni dolžnosti presoja") un holandiešu valodas versiju ("ambtshalve *dient* te beoordelen").

118 — Uz šo aspektu salīdzinošā kontekstā saistībā ar Direktīvu 93/13 ir norādījis iepriekš 114. zemsvītras piezīmē minētais Van Huffel, 97. lpp.

119 — Turpat, 77. punkts.

VII — Secinājumi

93. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Audiencia Provincial de Salamanca* uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

EKL 153. pants apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta t) apakšpunktu un Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvas 85/577/EEK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, 4. panta trešo daļu ir jāinterpretē tādējādi, ka tādos apstākļos kā pamata lietā tas neļauj valsts tiesai pašai pēc savas ierosmes atzīt līgumu par spēkā neesošu gadījumā, ja patērētājs nav atsaucies uz šo spēkā neesamību šajā tiesā norisošajā tiesvedībā; valsts tiesai tomēr ir pašai pēc savas ierosmes jāpārbauda, vai patērētājs ir bijis informēts par savām tiesībām atteikties no līguma, un jāinformē patērētājs, ja tas nav bijis izdarīts, par tiesībām, kas tam pastāv saskaņā ar valsts tiesību aktiem.